

*Hoe de coninck Oetes, als hij wiste van sijn dochter, Jason volchde,
ende hoe Medea haer broeder an stucs ¹ in de zee warp,
ontsiende haer vader, ende hoe [Ysiphile] ² haer liet
vallen van een roetse in de zee neder. ³ [118r]*

[18]

OM voert te weten dan waer om dat dese vier scepkins dus porden ⁴ ende wie daer in was, de hystorie seyt dat haer meeninghe was der Griecken scip te achter volghen. ⁵ Ende int een was de coninck Oetes mit vier hondert mannen mit hem uuyter stat, die hij alle haestelic hadde doen wapenen om dieswil dat hij versekert was dat sijn dochter Medea mit Jason wech was. ⁶ Ende sal u segghen hoe hijt quam te weten. ⁷

Dese coninck Oethes, die drouvich was als gheseyt is, was soe vol ghepeyns dat hij [118v] van alder nach niet slapen en conde. ⁸ Hoe het was, nochtans als hij al wel ghepeyst had ende hem selven wel bedocht, sloet hij in hem selven dat hij Jason soude gaen gheleyden up, als hij ⁹ quaem in Griecken, dat Jason hem dan dancken mocht ende weder goede chier doen. ¹⁰ Ende om dese zaeck stont de coninck

1. an stucs: in stukken, stuk voor stuk

2. Hs.: medea — **Bellaert [1485]**, fol. h5vb: ysiphile

3. [Gr 118v] [P 16] **¶** Comment le roy oethes pere de medee aduerti du partement de Iason et de sa fille les sieuuy / Comment medee getta son frere par pieces en la mer doubtant son pere / Et comment la royne ysiphille du hault dune montaigne se getta embas.

4. porden: met grote snelheid uitvoeren

5. [Gr 118v] [P 16.1] **Q**Vi demanderoit de ces quatre petites gallees subtiles pour quelle cause elles mouuoient du port et quelz gens estoient dedens respond listoire que leur Intencion estoit de venir apres les cheualiers gregois /

6. **¶** Et estoit en lune le roy oethes acompaignie de quatre cens hommes acompaigniez des bourgeois de la ville quil auoit fait hastiuement armer pour tant quil estoit acertene que sa fille medee sen alloit avecques Iason

7. et vous diray comment.

8. Celui roy oethes lequel comme dit est auoit este dolant et [97v] ennuye tout le Iour precedent tant se retrouua plain de melencolie quil nen pouoit dormir ne reposer /

9. up als hij quaem: opdat als hij (Jason) in Griekenland zou komen

10. Toutesuoies apres plusieurs pensees et precogitacions Il conclut en lui mesmes quil yroit conuoyer Iason au departir a celle fin que lui venu en grece Il se loast de lui et lui feroit *bonne chiere*

Om voert te weten dan waer om dat dese
vuer sceplins dus porden en wie daer
in was de hystorie seyt dat haer mētinghe was
der guesden sup te arhter volghē En mit ten was
de rommle oetes mit vier hondert mānen mit hē
wyter stat die hē alle haestelic hadde doen wapene
om die sibil dat hē versclert was dat sū dorhter
medea mit uson werch was En sal v segghe hoe
hnt quam te weten dese rommle oetes die drauue
was als gheseyt is was soe vol ghepeyno dat hē

alde
den
tralle
steln
sun
e sun
in wat
der
ut wese
o te la
met
niet nly
n waer
enue
t hie
lhel
e rommle
fibel
en llyer

ste hē
hoe
de
Ende
een rot

up in meeninghe te gaen van camer te camer ende quam in de camer van sijn soen Abserchius, die hij niet en vant bijder minnen¹ die daer lach en[de] sliep, twelc hem zeer vervreemde, ende wecte dese minne ende vraechde haer waer sijn soen was.² Dese minne zach³ vast al omme, maer het was al om niet, want zij en zaechs niet.⁴ Dus spranc [zij]⁵ van haer bed al verbaest ende socht al omme.⁶ Ende de coninck ghing⁷ in Medea camer, daer hij niement en vant, noch Medea, sijn dochter, noch diese regierde.⁸

Als de coninck Medea, sijn dochter, niet en vant, verwandelde hem al sijn bloet⁹ ende clam ter stont up tot in de camer van Jason, maer hij en [vant]¹⁰ noch Jason, noch sijn dochter, noch meynssch daer hij theghen spreken mocht, waer om hij haestelic van daer ghing ende ghing tot up de havene, daer hij veel van sijnen burgheren vant die hem tscip van den Griecsche heeren toechde[n],¹¹ dat niet al te varre van den lande noch en was.¹² De coninck, zeer bitterlic

1. minnen: voedster

2. Pour mener a fin ceste conclusion Il se leua et vueillant entrer de chambre en chambre en celle de Iason Il entra en la chambre de la nourrice de son filz absirchius quil ne trouua point auèques la nourrice qui dormoit / dequoy Il fu tresesbahy et esueilla la nourrice / Puis lui demanda ou estoit son filz /

3. Hs.: dese minne al verbaest, zach vast al omme maer het was al om niet want zij en zaechs niet

4. Adont la nourrice print a regarder alentour de soy / Cestoit pour neant aussi elle ne le trouua point

5. Hs.: dus ghing zij in de camer van medea ende spranc van haer bed ende socht al omme

6. pourquoy toute effraee elle sailly de son lit et se pri[n]t a le querir moult dilligamment par tout

7. Hs.: ghing mede

8. Et le roy oethes entra en la chambre de medee ou Il ne trouua personne ne sa fille ne celle qui la gouuernoit de long temps.

9. verwandelde hem al sijn bloet: trok hij wit weg

10. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. h6rb: mair hi en vant noch iason

11. Hs.: toechde

12. [Gr 119r] **Q**uant le roy oethes ne trouua point sa fille medee. Il en fu tellement esperdu que tout le sang lui en mua Et sans plus mot sonner Il monta Iusques en la chambre du preu Iason / mais Il ny trouua ne sa fille ne Iason ne personne a qui Il peust parler / Et pour tant Il en party soudainement et sen ala Iusques sur le port ou Il trouua plusieurs de ses citoyens qui lui monstrerent la nef des cheualiers de grece qui nestoit eslongie dillec gaires plus dun quart de mile /

van alder nach met slape en ronde hoe het was
nochtans als hi al wel ghepeyst had en he seluen
wel bedocht sloet hi in hem selue dat hi iason sou //
De gaen gheleyde vp als hi quae in guerlic dat
iason hem dandantie mocht ende weder goede
chier doen En om dese zaerle stont de rommle vp
in meeninghe te gaen va camer te camer en qua
in de camer va sin soen abserehuus die hi met en
vant buder minen die daer lach en sliep t wel
hem zeer verbietende ende wete dese minne Ende
braechde haer waer sin soen was dese minne al
verbaest zach vast al omme maer het was al om
met wat zn en zaerhe met dus ghing zn in de
camer va medea ende sprac va haer bed en socht
al omme Ende de rommle ghing mede in medea
camer daer hi moment en vant noch medea sin
dochter noch diese regiede

Als de rommle medea sin dochter met en dat
verbandelde hem al sin bloet Ende clam
ter stont vp tot in de camer va iason maer hi en
noch iason noch sin dochter noch meynstich daer
hi theghen spreken mocht waer om hi haestel
va daer ghing en ghing tot vp de hauene daer
hi veel va sinne burghere vat die hem t sup va
den guerliche heere toerhde dat met al te vare
va den lande noch en was de rommle zeer bitter
lic weenende braechde of remet sin dochter me
dea ghesien had En zn andvoerde men dat min

weenende, vraechde of yement sijn dochter Medea ghesien had, ende zij andwoerden: “Neen!”¹

“Och, mijn [119r] heeren,” seyde de coninck, “dese verraders, dese Grieken hebben haer mit subtijlen woerden ondergaen² mit groeter verradernissen ende hebbense mit haer int tscip gheleyt, ende dat meer is, de sottinne heeft mit haer ghenomen mijn zoen Abchersius.³ Och, dese quade dochter!⁴ Och, ongheluckich kint!⁵ Seker, Medea, dij[n]⁶ groete onghetrouhede bedwinct mi dat ic dij gae haelen ter stont mit cracht van volck up dat ic weten mach wat dij hier toe porret, ende oec sal ic wraeke nemen van den zeer valsschen ende onghetrouwen⁷ ridder Jason, die mi mit al sijn macht quaet voer tgoet doet, dat ic hem mit al de sijnen ghedaen heb.”⁸

Als de coninck dit gheseit had, keerde hij ten palayse, roupende dat alle man hem wapende.⁹ Dus al tvolc was ter stont van als voersien, want de maer¹⁰ was doer al de stat, ende liepen alle ten palayse waert.¹¹ Maer de coninck quam al ghewapent [uuyt]¹² ende deedse keeren ter havenen ende koes daer uuyt vier hondert vanden vroemsten, ende deedse gaen haestelic in de vier scepen ende royeden

1. Adont le roy en larmoyant moult tendrement leur demanda silz auoient point veu sa fille medee / Et Ilz lui respondirent que non /

2. ondergaen: misleid

3. Ha a beausseigneurs dist lors le roy les traitres gregois lont soustraite de parolles traiteusement tant quilz lont deceue et *emmenee* en leur nef / Et qui plus est la mal conseillee a emporte avecques elle *mon* filz absirchius /

4. o la male fille /

5. o le mal *fortune* *enfant*

6. De letter ‘m’ heeft een pootje te veel.

7. zeer valsschen ende onghetrouwen: want Jason is vertrokken zonder ‘oorlof te nemen’ en met medenemen van zijn dochter (raptus).

8. Certes medee ta grant desloyaulte me constraint que a force de gens te aille Incontinent requerir pour sauoir qui te meult de ce faire / Et avec ce Ie prendray vengeance du tresfaulx et desloyal cheualier Iason qui a son pouoir me rent le mal pour le bien.

9. [Gr 119v] [P 16.2] **Q**vant le roy ot ce dit Il retourna en son palais cryant que chascun se armast /

10. de maer: het nieuws

11. et lors tout le peuple se pouruey de bastons et darmures puis demanderent dont procedoit la cause dicelluy alarme qui tantost fu toute commune / si se misrent a la voye pour aler deuers le roy

12. Ontbreekt in hs.

heere seyde de coninc dese verraders dese quaden
 hebbe haer mit subtilen woerde ondergaen mit
 groeter verradermissen en hebbe se mit haer mit
 t'hap gheleyt Ende dat meer is de somme heeft
 mit haer ghenome min zoen abherisus Ors de
 se quade dochter Ors ongheluckich kint Helte
 medea dinn groete onghetrouwede bedwint nu
 dat ir di gae haelen ter stont mit cracht va volke
 vp dat ir wete mach wat di hie toe pouet En
 oer sal ir waerke nemē vā den zeer valstiche ende
 onghetrouwe idder iason die m mit al sin macht
 quaet voer igoet doet dat ir hem mit al de hie

Als de coninc di gheseyt had Ghedaeen heb
 keede hi ten palayse ropende dat alle
 man hem wapende dus al tuolt was ter stont va
 ale vreesen wat de maer was doer al de stat En
 liepe alle ten palayse waer Maer de coninc qua
 al ghewapent ende deedse keere ter hantē Ende
 hoer dat ir vut vut hondet vaden vromsten En
 deedse gaen haestlic in de vut strepe En roeden
 nae der quaden sijn alle dat zū morste soe dat
 argos die goede snijer ihel vernam dat zū zū
 sijn gheeden En riep iason die vaste stont en
 sprac mit medea hi herules en wies hem die
 vut galeren al vol ghewapent volke die zeer
 haer sijn bego mit naelie wat het waeren zeer
 lichte streplens Ende iason ziende vast sijn groe
 te misual naelende riep herules die hie al met
 of en wist en machde hem raec Ende herules

was
 selue
 son sou
 dat
 roede
 hie vp
 qua
 neten
 doer
 Ende
 ut al
 lom
 inde
 sijn
 ede
 dea sijn
 en dat
 e clam
 sijn
 sijn daer
 aefter
 ne daer
 sijn p
 ware
 bitter
 oer me
 sijn min

nae der Griecten scip alle dat zij mochten, soe dat Argos, die goede scipper, wel vernam dat zij zijn scip gheerden ende riep Jason, die vaste stont¹ en[de] sprac mit Medea, bij Hercules, ende wees hem die viere galeyen al vol ghewapent volcs, die zeer haer scip begonnen naeken, want het waeren zeer lichte scepkins.² Ende Jason, ziende vast³ zijn groete misval naekende, riep Hercules, die hier al niet of en wist, en[de] vraechde hem raets.⁴ Ende Hercules [119v] andwoerde datter anders gheen remedij toe en waer dan dat alle man hem wapende om haer vianden te ontfanghene in dient van noede waer, ende hij zwoer bij alle zijn goden, waert dat de coninck yet up hemluyden bestont, dat hij al ter doot slaen soude dat [hij]⁵ gheraeken soude kunnen.⁶

M It desen woerden sonder langher marren Hercules ende Jason wapenden hem, soe dede[n]⁷ oec alle de andere.⁸ Medea ende haer regiester dit hoerende, liepen boven⁹ besien den coninck mit zijn

1. die vaste stont: die stond bij/naast

2. qui vint et yssi de son palais arme et en point comme pour entrer en bataille / lors Il sen ala Iusques au port et esleut Iusques a quatre cens de ses hommes des mieulx empoint pour mettre dedens lesdittes petites quatre galees / Et finalement *quant* Il ot tout ce fait Il sesmeut du port comme dit est / et a toute haste fist les galees naigier apres les cheualiers gregois tellement que le maistre maronnier apperceuant que Icelles galees venoient nagant de randon apres eulx pour rauoir medee appella le preu Iason qui sesbatoit avecques la belle present son compaignon hercules et lui monstra les quatre galees armees ou estoit le roy oethes et ses hommes bien empoint qui moult fort laprouchoient Car les galees estoient legieres /

3. vast: onontkoombaar

4. Et Iason voyant approuchier son grant encombrer appella hercules qui de tout ce rien ne sauoit et lui demanda conseil /

5. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. h6vb: *dat* hijt alter doot slaen soude *dat* hi gheraken soude connen

6. Adont hercules lui respondy quil ny sauoit autre remede que de tout homme estre en armes et prests pour les attendre en bataille sil en estoit mestier et voa aux dieux que se le roy oethes faisoit quelque entreprinse sur eulx quil en mettroit a mort autant quil en pourroit attaindre.

7. Hs.: dede — **Bellaert [1485]**, fol. h6vb: deden

8. [Gr 120r] **A** Ces parolles et sans plus attendre hercules *et* Iason [98v] se mirent en armes / Et pareillement le firent leurs compaignons /

9. boven: op het bovendek

and woerde datter anders gheen remedē toe en waer
dan dat alleman hem wapende om haer viande te o
fanghent in diēt vā noede waer En by zwaer bñ al
le sijn goden waert dat de commt yet vñ eenf hembij
den bestont dat hi al ter doot slaen soude dat ghetrae
ken soude kommen

Mit desen woerden sonder langher maue hercules
en iason wapenden hem soe dede oec alle de andere
Medea en haer regner die hoerende lipen boue besien
den commt mit sijn volc En mit lāghe daer nae hercu
les ende iason al gheschapent ghaert in de hant qua
men by medea Ende medea began vā groeter vree
sen te beuen als hi haer vader zoe by ver nam vptrote
de commt oet her volche die sijn soe drae eer dat by
den arm vā der zee gheraken soude datter maet sbae
boghē sroten tussche hem beyden en traeten de son
medea dit ziende Ende dat het in tūt te volen den vāg
dat hi voeten begho mē had seyde tot haer regnerster
zeer vrenide Min goede moeder waer is min rley
ne broeder als serchus gheeft hem in doe ont dede
dese oude troenge haere soen Ende ouelvat fluffen
vā den lunde dat hi al in stus ghesmede hadde Ende
medea nam thoest ende hieft vñ inde lucht Om
sbae iason hercules ende alle dander die ziende
hadden groete vaermissē vā deser vrietghēit ende
waen daer of zeer verlaghe nitermy als iason dit
wonderlike werck ansach doe woude hi wete
waen dat dese dode creatuer datt quam En seyde
tot medea aldus Min ghemide vrenidme wa l

volc.¹ Ende niet langhe daer nae Hercules ende Jason al ghewapent, tzwaert in de hant, quamen bij Medea, ende Medea began van groeter vreesen te beven als zij haer vader zoe bij vernam.² Upt corte, de coninck Oethes volchde dit scip soe drae,³ eer dat uuyt den arm vander zee gheraken conde, datter maer twee boghe scoten tusschen hem beyden en waeren.⁴ De scone Medea dit ziende ende dat het nu tijt te voleynden was dat zij voeren beghonnen had, seyde tot haerer regierster zeer wenende: “Mijn goede moeder, waer is mijn cleyne broeder Abserchius?”⁵ Gheeft hem mi!”⁶

Doe ontdede dese oude [c]roenge⁷ haeren scoe[t]⁸ ende ontwant tlijfkin van den kinde dat zij al in stucs ghesneden hadde.⁹ Ende Medea nam thoest ende hieft up inde lucht, om twelc Jason, Hercules ende alle dandere dit ziende, hadden groete vaernisse¹⁰ van deser wreetheit ende waeren daer of zeer verslaghen.¹¹ Nietemin, als Jason dit wonderlicke weerck ansach, doe woude hij weten waen dat dese dode creatuer daer quam, ende seyde tot Medea aldus: “Mijn gheminde vriendinne, wat [120r] heb ghij in den sinne, ende wat wil ghij mit dit

1. Alors medee et sa maistresse saillirent sur le planchier de la nef pour regarder le roy et ses galees /

2. [P 16.3] Et tantost apres Iason et hercules tous en armes monterent en hault et vindrent au pres de Medee chascun lespee ou poing / Et medee print a trembler pour la grant paour quelle auoit quant de si pres elle choisi le roy son pere approuchier /

3. drae: snel

4. Fin de compte le roy oethes poursuiuy tant roidement la nef de Iason a force de rimes / aincois quelle peust estre hors de ce bras de mer quil ny auoit de lune partie a lautre que la distance de deux trais darc /

5. Adont la belle medee voyant quil estoit heure de mener a fin ce que par auant auoit encommencie / dist a sa maistresse en plourant moult tendrement / Ma bonne mere ou est mon petit frere absirchius

6. bailliez le moy /

7. Hs.: troenge — **Bellaert [1485]**, fol. h6vb: croenge (krenge)

8. Hs.: scoen — **Bellaert [1485]**, fol. h6vb: scoet

9. Lors la malle vielle ouury son geron a ces mots et desueloppa le corps de lenfant quelle auoit mis tout par pieces /

10. vaernisse: huiver

11. Medee en prinst la teste / puis la leua tout en hault / Dequoy Iason / hercules et les autres voyans ce que dit est orent grant orreur de celle cruaulte. Et en furent comme tous esperdus /

heb ghn in den synne en wat wil ghn mit dit onghewal
Mijn gheminde vrient androoede **A**lleghele
 medea thelonis va mijn vrenten toent de
 ghedachte mijn vrouwe seyde iason wie is dit kint
 dat dus in stuit ghesneden is het is seker wel by
 een quide vae vrie gheboort ayt dus iamerlit sin
 huf most laten mijn gheminde vrent seyde medea
 het is abserhuus mijn broeder In weet dat hy mit
 en is onghelutich maer ghelutich wat hy sal
 va daghe wesen de zaerle vander behoude misse
 sinis vaders ende alle sin manne dus soe is hy
 zee ghelutich en ter goeder vrien gheboort alshy
 in sin ientst behoude sal soe veel volus ia sinis
 selhs vader mede Ghele medea seyde iason ic en sie
 gheen veege noch middel ghn en zit tot eebr
 ghe daghe outert anghesien dat ghn dus decht
 een zaerle ghedaen hebt ale v broeder die omo
 sel is te moerden **O** wat vreeselicheit vreesheit mijn
 gheminde vrient seyde doe medea wilt v doch mit
 stoete andro dan mit reden dus in dient v bekeft
 hoort in doch spreken Inde dan maech ic v rech
 ter vander zaerle ghn weet hoe dat ic gheleert by
 wyt des conuclis hof minne vaders theghens sinne
 danke ic heb anghemecut hoe danich dat mijn
 seyden is In voert noch ic heb ouerleert en wel
 bedocht de groete hoemoet va mijn vader Ende
 dit al wel bedocht meerkende dat hy hem mit
 ontfaren en merkten hy soude ghebaesfulbet wt

onghevalleghe¹ kint?”²

M IJ[n]³ gheminde vrient,” andwoerde Medea, “tbewijs van mijn weercken toent u de ghedachten.”⁴

“Mijn vrouwe,” seyde Jason, “wie is dit kint dat dus in stucs ghesneden is?”⁵ Het is seker wel up een quade uyre gheboren, alst dus jammerlic sijn lijf most laten!”⁶

“Mijn gheminde vrint,” seyde Medea, “het is Abserchius, mijn broeder.⁷ Ende weet dat hij niet en is ongheluckich, maer gheluckich, want hij sal van daghe wesen de zaeck vander behoudenissen sijns vaders ende alle sijn mannen.⁸ Dus soe is hij zeer gheluckich ende ter goeder uyren gheboren, als hij in sijn jeucht behouden sal soe veel volcs, ja, sijns selfs vader mede!”⁹

“Seker, Medea,” seyde Jason, “ic en zie gheen weghe noch middel, ghij en zijt tot eevighen¹⁰ daghe onteert, anghesien dat ghij dus derlic een zaeck¹¹ ghedaen hebt als u broeder, die onnosel¹² is, te moerden.¹³ O, wat vreeselicker wreetheit!”¹⁴

1. onghevalleghe: ongelukkige

2. Neantmoins quant le preu Iason apperceut celle tant cruelle besongne Il vould sauoir dont venoit Illec celle creature morte / Et dist a medee en telle maniere / Ma chiere amie quaez vous en pense et que voulez vous faire de ce tant maleureux et piteux enfant.

3. De letter ‘n’ heeft een pootje te veel.

4. tbewijs van mijn weercken toent u de ghedachten: mijn daden laten u zien hoe ik over u denk — [Gr 120v] **M**On chier amy respondy lors medee lexperience de mon oeuvre vous enseigne quelle est la penssee de mon cuer /

5. ma dame ce dist Iason qui est cest enfant que le voy icy ainsi detrenchie par pieces /

6. Certes Il est trop de male heure ne *quant* ainsi miserablement Il a fine ses Iours /

7. Mon chier amy respondi la dame cest absirchius mon frere maisne

8. [99r] sachiez quil nest point maleureux ainchois est eureux / car Il sera au Iourdhui cause de sauuer la vie de son pere et de ses hommes /

9. Et donques est Il moult eureux et de bonne heure ne quant en sa tendre enfance Il puet estre cause du salut de tant de gens et mesmement de son pere naturel.

10. eevighen: eeuwige

11. derlic een zaeck: een afschuwelijke misdaad

12. onnosel: onschuldig

13. Certes medee dist lors Iason le ne puis veoir facon ne moyen que de tous poins deshonnouree ne soyez quant vng si trespitoyable cas auez *commis* comme de vostre propre frere auoir murdry Innocent de toutes choses /

14. Ha a quelle horrible cruaulte / — Als verzachtende omstandigheid kan aangevoerd worden dat Abserchius ‘verantwoordelijk’ was voor de dood van zijn moeder, tevens de moeder van Medea en haar zus Caliope.

“Mijn gheminde vrient,” seyde doe Medea, wilt u doch niet stoeren¹
 anders dan mit redenen.² Dus in dient u belieft, hoort mi doch
 spreken, ende dan maeck ic u rechter van der zaeck.³ Ghij weet hoe
 dat ic [...] ⁴ gheleyt bin uuyt des conincks hof mijns vaders thegens
 sijnen danck.⁵ Ic heb anghemeerct hoe danich dat mijn sceyden is.⁶
 Ende voert noch, ic heb overleyt ende wel bedocht de groete hoemoet⁷
 van mijn vader.⁸ Ende dit al wel bedocht, meerckende dat wij hem niet
 ontfaeren en mochten, hij soude ghewaerscuwet we-[120v]sen, want hij
 hadde van costumen dat hij alle morghen eer hij neder ghing, quam hij
 in de camer van mijn broeder ende in de mijne ons besien, dus docht
 ic, als hij mi noch mijn broeder niet vinden en conde, dat hij dan ter
 stont nae ons comen soude ende volghen mit ghewapender hant, als
 hij nu ghedaen heeft.⁹ Dus als ic alle dese dinghen wel overleyt had
 ende de groete vreesse die ons daer of comen mocht, te weten datter
 om mijnen wille ghevecht soude wesen tusschen [mijn]¹⁰ vader ende
 u, daer hij sonder remedij doot of ghevanghen soude bliven doer zijn
 groete vromicheit, want hij soud hem ter aventuer setten om mi weder
 te ghecrighen.¹¹ Dus om meerder quaet ende scade te scuwen voor
 mijn vader, soe heb ic doen nemen sijn selfs kint, dat mijn broeder is,
 ende hebt doen ontleden, als ghij sien moecht, om nu ter tijt in de zee

1. stoeren: opwinden

2. Mon chier amy respondi lors medee ne vous vueilliez troubler autrement quen raison /

3. car se cest vostre plaisir vous escouterez ma parolle / et apres du cas le vous fay Iuge /

4. Hier ontbreekt: door u

5. vous sauez comment le suis par vous enmenee de lostel du roy mon pere outre son gre /

6. Iay considere quel est mon partement /

7. groete hoemoet: verhitte gemoedstoestand

8. En outre Iay pensse et eu regard au grant et merueilleux couraige de mon pere.

9. Et a tout bien pensser considerant que ne le pouoie eslongier quil nen fust aduertit /
 car Il auoit de coustume que tous les matins auant quil alast embas Il venoit veoir son filz
et moy pareillement Iay pensse et ymagine que tantost quil ne me troueroit et son filz /
 ainsi quil auoit acoustume que sans nulle faulte Il vendroit apres moy a main armee si
 comme Il a fait /

10. Hs.: tusschen .v. vader ende [-mi] v.

11. Et ainsi *quant* Ieustz toutes ces choses bien considerees *et* le grant dangier qui nous
 en pouoit ensuiuir tel quil couendroit que pour moy en fust fait bataille mortelle entre
 vous et lui ou sans remede Il demourroit mort ou prins par sa haulte vaillance attendu
 que Iusques au morir se fust habandonne pour moy recouurer /

sin want hi hadde van costumē dat hi alle moeghe
ter hi neder ghing quam hi in de rancē vā min
broeder ende in de minne ons besien Dus docht ic als
hi in noch min broeder met binden en conde dat hi
dan ter stont nae ons comē soude Ende volghē in t
ghelkapēder hant als hi in ghedatē heeft Dus als
ic alle dese dinghen wel ouerleef had ende de groete
vreesē die ons daer of comē mocht te weten datter o
minne wille gheuerhe soude wesen tusschen v vader
en in v. Datt hi sonder rēmedē doof of gheuāghen
soude bliue doer zyn groete vromicheit want hi soude
hem ter auttē setten om in weder te gheueghen
Dus om meerder quact ende stude te sculde voer min
vader soe heb ic doen nemē sin selfs linc dat min broe
der is en hebt doen ontleden als ghi sin moecht
Om in ter tūt in de zee zyn ledelinc te stonen om leffel
te doenschap vā min vader die als hi sal sien sin
soen soe ontled sal hi sin sijn doen totē of de
stus vā sin zoen te visshe ghelinc hi ter stont
wel zien sult Gheduttēde desen woorden de ro
minde oethes ghenaeft der gredinc sijn datter tus
sien hem beyden met meer en was dan een steen
voorp hadde doe volden medea ende de oude haer
handen mit afschuw leden ende toendek den ro
minde ende sin volc Ende ter stont als de oude
zien mocht den comē tiep zyn tot hem ende sey
de tot hem dese woorden Comēde en wilt mit naer
der comē in mee mēghē Din zoen of Din dochter
weder te righē wat als vā Din dochter daer en

zijn ledekin te stroyen om letsel¹ te doen tscip van mijn vader, die als hij sal sien sijn soen soe ontleed, sal hij sijn scip doen toeven o[m]² de stucs van sij[n]³ zoen te visschen, ghelijck ghij ter stont wel zien sult.”⁴

Gheduerende desen woerden de coninck Oethes ghenaecte der Griecten scip datter tusschen hem beyden niet meer en was dan een steen worp varde.⁵ Doe volden Medea ende de oude haer handen mit Abserschius leden ende toendese den coninck ende sijn volc.⁶ Ende ter stont als de oude zien mocht den coninck, riep zij tot hem ende seyde tot hem dese worden: “Coninck, en wilt niet naerder commen in meeninghe dijn zoen of dijn dochter weder te crighen!”⁷ Want als van dijn dochter, daer en [121r] dinct niet meer up, het waer tijt verlor[en],⁸ want zij is Jason ghetrou.⁹ Maer hoe het zij, wij sullen dij weder gheven dijn zoen an stucs ghesneden, daer wij de leden [of]¹⁰ werpen sullen int water up dat dijn leven dan sal behouden [zijn],¹¹ want dat het [u]¹² niet en dede toeven te visschen de leden dijns selfs kint om die te doen begraven alst betaemt eens sconinx zoen begraven te zij[n],¹³ du soudste de battaelge moeten hebben teghens de Griecse

1. letsel: oponthoud, beletsel

2. Hs.: of — **Bellaert [1485]**, fol. h7rb: om

3. De letter ‘n’ heeft een pootje te veel.

4. A fin deschiuer plusgrant peril et dommaige pour lui Iay fait prendre son propre filz qui est mon frere et lay *commande* le mettre en lestat ou *vous* le pouez veoir pour a ceste heure lespardre en ce cours de mer [99v] puis cy puis la / Et donner empeschement au nauire mon pere quil fera arrester lors quil verra son filz ainsi desmembre flotant sur leaue pour recueillir les pieces *comme* tout ce pourrez veoir plainement ne demourra gaires.

5. varde: afstand — [Gr 121r] [P 16.4] **A** Lacheuement de ces deuises le roy oethes approucha en telle maniere la nauire des grecs quil ny auoit distance entre les deux parties que vng bon gect de pierre /

6. Adont medee et la vielle emplirent leurs mains des membres de absirchius en les monstrant au roy oethes et a ses hommes /

7. Car Incontinent que la vielle peut choisir le roy elle lui escria les parolles qui ensuiuent disant ainsi / Roy ne vien Ia plus auant pour cuidier recouurer ton filz ne ta fille /

8. Hs.: verloreren

9. Au regard de ta fille ny pense plus tu perdroies ton temps Car elle est mariee au preu Iason /

10. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. h7va: of

11. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. h7va: op dat dijn leuen dan zij behouden.

12. Hs.: nu (anticipatie)

13. Hs.: zij — **Bellaert [1485]**, fol. h7va: sijn

Dint niet inder vp het wate mit verlorene wat zyn is ia
 son ghekout maer hoe het zyn vnn sullen Dn weder
 gheue dms zoen an stus ghesueden daer vnn de le
 den verpen sulle mit wate vp dat dms leue dan
 sal behouden wat dat het nu mit en dede toeu
 te visschen de leden dms selso kint om die te doen
 begrauē alst betatmt eens stonny zoen begrauen te
 zyn du soudeste de battaelge moete hebbe teghens
 de guise heere daer so veel vromheit in is datter
 beest moster noch serpent en is noch reuse zyn en
 binghet te doot dus waert wel te gheloue voch
 ghn teghens hemlynde dat du ontfanghen soude
 waert om du moste wel blinde zyn dms gheluctich
 kint doot te zyn doet welcke doot dms leue bebou
 den is dus du en zuste gheen natuerlic vader doght
 zyn lede mit visschen ende is dats du doeste dms
 leue sal ghebercht zyn ende dms manen

Mit dese woeden de oude ende medea wort
 open in de zee de lede vā dit ioghe kint ab
 sechus de comike oether d en sin volc hoerende
 en zende dese omvynsthelede vrechtheit bego
 nen te roupe seer iamer steyende Ende waeren soe
 ontfelt dat zyn mit en wiste wat dms die Remighe
 begomme bitterlic te wene emsighe sloeghe voer
 haer harte dander beledde hem te verhte rou
 pende vp de guisfche heere ter doot Ende stote
 vp hemlynde mit groeter moedicheit mtelende
 vraelc vp hemlynde te nene maer als de comike
 sach dat hy mit weder rughē en morht leue

heeren, daer so veel vromicheit in is datter beest, monster noch serpent en is, noch reuse, zij en bringhe[n]t¹ ter doot.² Dus waert wel te gheloeven, vocht ghij teghens hemluyden, dat du ontfanghen soudt [de doot],³ waer om du moste wel blijde zijn dijn gheluckich kint doot te zien, doer welcke doot dijn leven behouden is.⁴ Dus du en zijste gheen natuerlic vader,⁵ doestu zijn leden niet visschen.⁶ Ende is dats du doeste, dijn leven sal ghebercht⁷ zijn ende dijnre mannen.”⁸

M It dese woerden de oude ende Medea worpen in de zee de leden van dit jonghe kint Abserchius.⁹ De coninck Oethes ende sijn volc hoerende ende ziende dese onmeynsschelicke wreetheit, begonnen te roupen, seer jammer[lic]¹⁰ screyende, ende waeren zoe ontstelt dat zij niet en wisten wat dincken.¹¹ Eenighe bego[nn]en¹² bitterlic te wenen, enichghe sloeghen voer haer harten, dander bereedden hem te vechten, roupende up de Griecssche heeren: “Ter doot!”, ende scoten up hemluyden mit groeter moedicheit, meenende wraeck up hemluyden te nemen.¹³ Maer als de coninck zach dat hij niet

1. Hs.: bringhet — **Bellaert [1485]**, fol. h7va: *bringent*

2. mais au fort nous te rendrons ton filz occis et detrenchie *par membres* Lesquelz nous getterons en la mer a celle fin que tu ayes la vie sauue Car se maintenant Il ne te donnoit occupacion de recueillir ses propres membres pour les faire enseuelir comme a filz de roy appartient saches que tu auroies la bataille aux cheualiers gregois ou tant a de haultes vaillances quil nest animal monstre / serpent ne tirant quilz ne maintent a destruction /

3. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. h7va: dat du *ontfanghen* souds de doot

4. Dont fait Il a croire sil aduenoit que a eulx eusses la bataille / Certes tu en receuroies la mort / Sy que tout bien regarde mieulx te vault que tu ten retournes en ta cite que tu approaches plus auant pour en receuoir la mort / Et bien dois au cuer auoir grant Ioye de veoir ton eureux filz estre mort / par la quelle mort ta vie est respitee.

5. gheen natuerlic vader: een ontaarde vader

6. Car tu nestz pas vray ne naturel pere se ses *membres* ne fais tirer hors de la mer.

7. ghebercht: geborgen

8. Et se ainsi le fais ta vie sera sauuee voire et tous ceulx qui sont en ta compaignie.

9. [Gr 121v] [P 16.5] **A** ces parolles la vielle et medee letterent en la mer les [100r] membres du Ienne enfant absirchius /

10. Hs.: *iammer* — **Bellaert [1485]**, fol. h7va: *iammerlic*

11. Et le roy oethes et ses gens oyans et voyans la grant Inhumanite *et* cruaulte se prindrent a escrier trespiteusement et douloureusement Et furent tant courouciez de celle merueilleuse aduenture quilz ne sauoient que pensser /

12. Hs.: *begonnnen*

13. Aucuns en y ot qui encommencerent a lermoyer tendrement / les autres frapoint leurs poetrines / les autres se appareilloient pour encommencier la bataille / puis

weder crighen en mocht tleven [121v] van sijn soen Abserschius, doe dede hij up houden sijn volck ende seyde: “Seker, mijn lieve heeren, ic bid u, en wilt u niet meer moyen¹ om Medea weder te vercrighen.² Zij heeft vermoert haer selfs broeder Abserschius, die mijn zoen was, ende die in toecommende tijden u natuerlic [heer]³ wesen soude.⁴ Hay lachen, ic heb mit al mijnder harten de ghene ghemint die mi mit soe quade wille loont.⁵ Hay, Medea,” seyde de coninck overluyd, “ic en gheer dij nemmermeer te zien noch te hoeren ter causen van dier moerdelicker zaeck diestu ghedaen hebt an dijn eyghen bloet.⁶ Hier om, mijn heeren, laetse daer ende alle die mit haer zijn!⁷ Maer weet, had icse in mijn ghewout,⁸ ic soudse ter stont dooden mit een quade doot, hoe wel dat mij nieuwen druc in bringhen [soude].⁹ Dus ist beter dat zij gae ende dat wij ons stellen te vergaderen de stucs van mijn zoen, die hier driven als ghij zien moecht, up dat sijn vleesch gheen spijse der voghelen ende der visschen en blive.”¹⁰

A ls dese heeren ende burgheren verstonden haer coninck begon[n]en¹¹ zij te visschen de leden van Abserschius mit groeten

escrierent a mort les cheualiers gregois et tirerent sur eulx sayettes et autre trait par grant couraige deulx vouloir vengier /

1. moyen: inspannen

2. Mais quant le roy vey que pour nulle rien Il ne pourroit recouurer la mort de son chier enfant Il fist atant cesser lescarmuche / Et dist a ses citoyens Certes beausseigneurs le vous prie que plus ne traueilliez pour recouurer medee /

3. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. h7vb: v natuerlike heer wesen soude.

4. elle a murdry son propre frere absirchius qui estoit mon filz / et celui qui ou temps aduenir deuoit estre vostre naturel seigneur /

5. Certes Iay ayme de tout mon cuer et toute sa vie celle qui a son desloial vouloir men rent vng si douloureux guerdon /

6. Ha a medee dist le roy tout hault Iamais ne te quiers veoir ne rencontrer / pour cause du tant cruel et desnaturel fait que tu as commis a ton propre sang /

7. Et pour tant laissez la beausseigneurs et tous ceulx qui auecques elle sont aller ou les dieux le permettront

8. ghewout: macht

9. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. h7vb: dat my nyeuwen druc in brenghen soude — Mais tant sachiez que se orendroit la tenoie en ma liberte Incontinent la feroye mourir de mort cruelle / Combien quil men sourdroit vng nouveau dueil

10. Il vault trop mieulx quelle sen aille et que nous entendons a rassembler les membres de mon filz qui flottent comme veoir pouez sur les ondes de la mer a celle fin que sa char ne soit pasture aux oyseaulx.

11. Hs.: begonmen

vā sin soen abserchus doe dede hū vp houden sin
voldē Ende seyde **E**cker minn lieue heere Ic bid u
en wilt u niet meer moeyen om medea weder te
veringhe zū heeft vermoet haer selfe broeder ab
serchus die minn soen was **E**n die in toeromende
tuden u natuerlike wesen soude hay lachen ic heb
niet al minner harte de gheue ghemint die mi
niet soe quade wille loont hay medea seyde de
romme ouerlyd ic en gheer di nēme meer te zū
noch te hoeren ter causen vā diē moedeliker
zacht diēstu ghedaen hebt an diē eyghen bloet
hiet om minn heere lactse daer en alle die mit haer
zū maer weet hadtse in minn ghelbout ic soude
ter stout dooden mit een quade doot hoe wel dat
min meulde dūc in binghe dus ist beter dat zū gat
Ende dat vū ons stelle te vergaderen de stue vā
minn soen die hiet dūc als ghy zū moecht
vp dat zū vleysch gheen spūse der voghede ende
der vissche en blūc

Alo dese heere ende kinghe verstonde haer
romme bezommen zū te visschen de ledē
vā abserchus mit groete dūc en hiet tūchten
vp de grūdie staen ende als zū ghedolche hadde
slimts ledē leiden zū weder zeer dromich ter
stat waerts om de doot van abserchus Ende me
dea waer werch mit iason medea was zeer blinde
als zū sach dat de romme mit sin volc hēn ga
uen tot het visschen ende hēn hiet tūchte Ja
son dit ziende en wist wat dūc maer iason

druc ende lieten tvechten up de Griecken staen. ¹ Ende als zij ghevischt hadden skints leden, keerden zij weder zeer drouvich ter stat waerts om de doot van Abserchius. ² Ende Medea voer wech mit Jason. ³

Medea was zeer blijde als zij zach dat de co[n]inck ⁴ mit sijn volc hem gaven tot het visschen ende lieten tvechten. ⁵ Jason dit ziende, en wist wat dincken, maer Ar-[122r]gos royede altijt voert [van] ⁶ tlant van Colcos of, als hij best conde, zoe dat hij in corter tijt tghesicht van sconincs galeyen verloes ende quam in de wilde zee, daer de wint wackerde soe da ⁷ zij tzeyl up toghen ende zeylden mit groeter voerspoet, waer om Argos zoe zeer verblijt was dat hij seyde over luyd dat elc sijn harnas vrij uuyt doen most, ende dat zij up dien tijt uuyt aller sorghen waeren. ⁸

Up dien tijt was Jason soe vol fantazien ⁹ om de ommeynsschelicheit ende wreetheit die hij ghesien had, [dat] ¹⁰ hij een woerdt niet spreken en mocht, ende scheen bat droevich dan blijde. ¹¹ Als Medea verstaen had Argos dat zij haer vader ontcommen was, was zij zeer blijde ende

1. [Gr 122v] [P 16.6] **Q**uant donques les nobles *et* les bourgeois de la cite entendirent leur roy tous se prindrent a querir les [100v] membres de absirchius en demenant le plus grant dueil du monde. Et ainsi Ilz se disposerent de complaire au roy et de non plus enuayr leurs ennemis

2. Et quant Ilz orent peschie les membres de lenfant Ilz retournerent vers la cite par trait de temps tres dollens et desconfortez pour la mort de absirchius

3. et pour tant que medee sen aloit ainsi avecques Iason /

4. Hs.: cominck

5. **C** Medee donques fu bien loyeuse et plus assuree que deuant quant elle apperceut que son pere et ses hommes se arrestoient pour peschier les membres de son filz.

6. Hs.: na

7. da: dat

8. Certes le preu Iason voyant ce que dit est ne sauoit que penser / Et argos le bon maronnier nagoit tousiours en eslongant lisle de colcos le plus quil pouoit / voire et tant fist quen pou deure Il perdy la veue du roy oethes et de ses galees et quil se retrouua en la haulte mer la ou le vent sesleua par tel *randon* que tantost Ilz desploierent leur voile quilz tendirent en hault / pourquoy Ilz nagerent vistement et bien dont argos fu moult loyeulx / Adont Il dist que tout homme pouoit franchement mettre ses armes Ius prométant quilz estoient hors de tous perilz pour Icelle fois./

9. fantazien: kopzorgen

10. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. h8ra: ghesien hadde dat hy

11. Iason a celle heure pour la grant cruaulte et [in]humanite quil auoit a ce Iour veue mettre a fin estoit tant pensif quil ne sauoit vng seul mot sonner et plus sans comparoison sembloit triste que loyeulx et non sans cause /

ghing haer handen dwaen,¹ die noch al bloedich waeren van haers broeders bloede, Abserchius, ende quam doe sitten bij Jason.² Ende ziende dat hij vol ghepeyns was, zeyde hem mit een zeer gracelicke manier: “Mijn waerde vrient, waer up denct ghij?”³

Maer Jason en andwoerde een eynckel woert niet.⁴

Ende als zij dit zach, seyde zij hem weder de selfde woerden: “Mijn waerde vrient, waer up denct ghij?”⁵

Doe andwoerde haer Jason aldus: “Vrouwe, nae dat ghij gheert te weten waer up dat ic peyse, weet voerwaer, waert dat het niet en waer doer de liefst die ic to u hadde, end dat ic u niet gheloeft en had in Griecten te bringhen ende u te trouwen, ghij en quaemt nemmermeer voerder.⁶ Dus wacht u voert an dat ghij sghelijcs niet meer en doet, soe lief als ghij de vrede tus-[122v]schen u ende mi hebt!”⁷

Up dese woerden onsculdichde haer Medea ten scoensten dat zij conde, segghende dat alle dat zij ghedaen had, dat zijt uuyt goeder meenighe ghedaen had, ende en meende daer gheen onmeynsschelickeyt noch wreetheit ghedaen hebben, ende dat van dier nacht de goddinne Dyane haer gheopenbaert had dat van dier daghe

1. dwaen: wassen

2. ¶ Quant medee ot entendu que argos asseuroit pour celle fois toute la compaignie du grant peril ou Ilz auoient este elle fu assez consolee Mais elle regardant ses mains qui encoires estoient toutes brouillies du sang de son frere absirchius les print a lauer et nettoyer / Puis se vint seoir au pres de Iason /

3. Et voyant quil estoit moult penssif lui dist *par* vne tresgracieuse maniere / Mon chier amy a quoy pensez vous

4. Certes Iason ne respondi vng seul mot /

5. et *quant* elle vey ce [101r] Elle lui dist de rechief les propres parolles / Mon chier amy a quoy pensez vous /

6. ghij en quaemt nemmermeer voerder: dan zou ik er nu mee stoppen — de autograaf leest hier, ed.-Pinkernell, p. 215: je vous renvoyasse vers vostre pere (dan zou ik u terugsturen naar uw vader) — Adont Iason lui respondi ainsi. Dame puis que desirez sauoir a quoy le pense sachiez de vray que ce ne fust pour la grant amour que lay eu a vous et que promis ne vous eusse despouser / et de vous mener en grece Iamais plusauant nen feroie

7. Si vous gardez desormais de plus rencheoir / si chier que vous auez la paix dentre vous et moy enfraindre sans rappel /

schen u ende mi hebt vp dese woerde onschuldich de
haer medea ten scoensten dat zi ronde segghende
dat alle dat zi ghedaen had dat zint wyt goeder
meeninghe ghedaen had En en meende dat gheen
omverffscheluyt noch vreesheit ghedaen hebben
Ende dat va diu nacht de godd mit dyanc haer
gheopenbaert had dat va diu daghe de rommel
oethes stem of absterhuus zyn zoen Ende mit dese
woerde en andere dede zi soe veel dat zi weder
qua in de grani va iason

Als zi dus een wile vpt water ghebeest had
den vp een tuit soe vat mopsus hem bi i
son alleen Ende vermaende he doe hoe dat hi v
siphile beloest had weder te liece doe haer stat va
lemos wat vp iason kende dat hi waer zeyde en
dat hi sin belofte houde Ende spracut of mit her
culto theseus ende sin sijnper argos dico alle bli
delbaere hopende een wul dat vrolic te wesen
Maer als medea wist dat iason beloest had Ende
dats gaten wilde om te zien de tonghinne vsphi
le ghelut als zi gheseyt had ghing zi mit haer
register in een heymelicke plaete en ord meer
den haer soeten ende tocueren die va sulker
cracht waere dat als argos meende te neuue zyn
weth doe een arm bander zee nar lemos toe
zyn arm te roper brar met da in hondert stude
en tsnip was bi een subtil wint ter stont ghelicut
contraem va lemos Om velt al tgheselsap zeer
tonghemalre waere sonder medea alleen ende

de coninck Oethes [soude] ¹ sterven of Abserchius, zijn zoen. ² Ende mit dese woerden ende andere dede zij soe veel dat zij weder quam in de gracij van Jason. ³

Als zij dus een wijle upt water gheweest hadden, up een tijt soe vant Mopsius hem bij Jason alleen ende vermaende hem doe hoe dat hij Ysiphile beloeft had weder te keeren doer haer stat van Lenno, waer up Jason kende dat hij waer zeyde, ende dat hij sijn belofte [soude] ⁴ houden, ende spracker of mit Hercules, Theseus ende sijn scipper Argos, dies alle blijde waeren, hopende een wijl daer vrolic te wesen. ⁵ Maer als Medea wist dat ⁶ Jason beloeft had ende daer gaen wilde om te zien de conighinne Ysiphile, ghelijc als [h]ij ⁷ gheseyt had, ghing zij mit haer regierster in een heymelicke plaets ende ordeneerden haer soerten ⁸ ende toeverien, die van sulcker cracht waeren dat als Argos meende te nemen zijn wech doer een arm vander zee nae Lenno toe, zijn royer ⁹ brac meer dan in hondert stucken, ende tscip was bij een subtijl wint ¹⁰ ter stont ghekeert contrarij van Lenno, om welc al tgheselschap zeer tonghemake waeren sonder Medea alleen

1. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. h8rb: de coninc oetes steruen most. of abserchius sijn soen

2. Sur ces parolles medee sexcusa Illec le plus beau que possible lui fu disant que tout ce quelle en auoit fait lui partoit de bon vouloir tant seullement et que en ce faisant elle ny cuidoit auoir vse de cruaulte dehumanite ne de hayne precedente Et quen celle nuit la deesse dyane lui auoit reuele quil conuenoit que le roy oethes mourust / ou absirchius son filz pour lui /

3. Et par ces parolles en coulourant son cas elle traueilla tant quelle se trouua en la bonne grace de Iason.

4. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. h8rb: dat hi sijn beloften houden wilde

5. [Gr 123v] [P 16.7] **D**Vrant ce voyage *quant* Ilz orent este aucuns Iours sur la mer Mopsius se trouua vne fois auecques Iason / Et lors lui ramenteut comment Il auoit promis a ysiphile de retourner par sa cite de lenno / sur quoy Iason lui respondy quil disoit verite et quil tendroit sa promesse / **C** Sy en parla a hercules / a theseus et a son nantonnier argos qui en orent grant Ioye esperans de faire bonne chiere en celle cite /

6. dat: wat

7. Hs.: zij — **Bellaert [1485]**, fol. h8rb: ghelijc als hy geseyt had

8. soerten: tovenarij

9. royer: roer

10. een subtijl wint: een uitgekiende wind

haer regester die zeer vrolic waer
Dromghime yfphile was vp de hoghe
 droetse vander zee binder stat vp den tuit dat
 iason daer leet Ende was daer alle daghe eens
 zeer begheerende iason te zien die yn boue al
 de weert mnde ende begheerde soe dat yn
 hem alle moeghestont beclachde tot den auot
 toe gheduerende vp dese wetse segghende dese
 woden die hie volghē Och god vander zee
 end vanden neptunus waer is min waerde vriet
 iason leyd hem in hie toch weder Ende gheeft
 hem den ghenē weder die nachten darst fricht
 ende sucht nae hē tyn doot of leuendich ir wal
 hem hebbe Ende ir bid v dat ghen in dese gram
 doet leue in dan moeghe Vp een dach dus mis
 troestich als yn was toe zacht yn oestvaren ter zee
 in een syp roue zeer vryt ter maten stuf ghesult
 ende was tship daer iason in was elvel yn ter stot
 bekende om sijn groetheit Ende oer om banere
 die boue vp tship stonde die outbode waer daer
 in yn soe verblut was dat yn va blisrape met
 en vryt wat te hande trecke Maer mit dat yn
 in dese groete blisrape ende haer docht dat yn al
 versichert was dat iason nae lennoe toe quam
 Ter stont medea ende oude leyde haer tontue toe
 te weert soe dat het syp ouerhulic va daer
 leede doer elvel die acme yfphile zeer toghe
 mache was Ende in de stede daer yn mende

ende [123r] haer regiester, dies zeer vrolic waeren.¹

DE conighinne Ysiphile was up de hoghe roetse vander zee bijder stat up den tijt dat Jason daer leet, ende was daer alle daghe eens, zeer begheerende Jason te zien, die zij boven al de weerelt minde ende begheerde, soe dat zij hem alle morghestont beclaechde tot den avont toe gheduerende² up dese roetse, segghende dese worden die hier volghen: “Och, [Neptunus], god vander zee end vanden [winden],³ waer is mijn waerde vrient Jason?⁴ Leyd hem mi hier toch weder ende gheeft hem den ghenen weder die nacht ende dacht⁵ screyt ende sucht nae hem.⁶ Tzij doot of levendich, ic wil hem hebben, ende ic bid u dat ghij mi dese gracij doet, liever nu dan morghen.”⁷

Up een dach dus mistroestich als zij was, toe zach zij oestwaerts ter zee in een scip comen, zeer uuyt ter maten stijf gheseilt, ende was tscip daer Jason in was, twelc zij ter stont bekende om sijn groetheit ende oec om banieren die boven up tscip stonden, die ontwonden waeren, daer in zij zoe verblijt was dat zij van blijscape niet en wist wat te

1. Mais quant medee sceut que Iason ot promis et vouloit aler celle part pour veoir la royne ysiphille comme enconuent lui auoit / Elle et la vielle sa maistresse ordonnerent leurs sors et leurs enchantemens en vng lieu moult secret qui furent de telle vertu que quant argos cuida prendre son chemin par vng bras de mer qui menoit tout droit a lennos son gouuernail rompy en plus de mille pieces et par vng vent moult subtil la nef fu [101v] Incontinent tournee et menee tout a lopposite de lintencion du tresnoble cheualier et de sa compaignie / pourquoy tous ceulx qui en la nef estoient furent moult dolens reserue medee et la vielle qui en parlerent a leur aise.

2. alle morghestont ... tot den avont toe gheduerende: elke dag van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat

3. Hs.: Och god vander zee end vanden neptunus — **Bellaert [1485]**, fol. h8va: Och god vander zee ende vanden winden

4. [Gr 123v] [P 16.8] **LA** royne ysiphille estoit sur la haulte roche seant sur la mer au pres de lennos au point que Iason passa pardeuant comme dit est / Et auoit a coustume de Iournallement soy tenir celle part tresdesiderante de veoir Iason quelle de tout son cuer desiroit et de toute sa pensee. Et tellement lamoit quelle le regrettoit depuis le matin Iusques au soir sur Icelle roche et disoit souuent les propres parolles qui senssuiuent / Ha a dieu neptunus dieu de la mer et du vent ou est mon chier amy Iason /

5. dacht: dag — hypercorrecte slot-t

6. Ramenez le moy / Rendez le a celle qui nuit et Iour ploure et souspire apres lui

7. soit mort ou vif Ie le vueil auoir / et vous prie que ceste grace et cest eur menuoyez plus tost au Iour duy que demain /

handen trecken.¹ Maer mit dat zij in dese groete blijschap [was]² ende haer docht dat zij al versekert was dat Jason nae Lenno toe quam, ter stont Medea en[de] de oude leyden haer toverie toe te weerck soe dat het scip onversienlic van daer keerde, doer twelc die aerme Ysiphile zeer tonghemaek was.³ Ende in de stede daer zij meende [123v] vrolic te wesen, viel zij in zwijme ghestrect ter aerden.⁴ Ende in de stede daer zij meende te lachen, moest zij screyen.⁵ Ende in de stede daer zij meende te singhen, most zij claghen ende suchten van noots weghe.⁶ Up tcorte, alzo drae als tscip wende, soe keerden ooc de manieren van Ysiphile.⁷ Alsoe leet [zij]⁸ desen nacht, ende zij dede groot vuer maken, meenende dat Jason noch daer commen soude, ende wachten hem⁹ dus up dese plaetse .vi. weken lang, altijd screyende, ende Jason beclaghende die zij meer minde dan haer selfs hart.¹⁰

Als de .vi. weken om comen waeren ende de scone Ysiphile vernam dat zij gheen nieumaer van Jason haer vrient hebben en soude, die alder bedruyfte Ysiphile, ziende tgunt dat gheseit is, ghelijc een die up de cante van wanhoep is, ghing vander roetsen daer zij Jason dus

1. Ainsi donques quelle estoit toute desconfortee vng Iour entre les autres elle prinst a regarder par la mer vers orient si veyt de loing venir la nef tant desiree qui singloit *par grant* ardeur et a plain tref cestoit celle ou Iason estoit dedens / Certes elle la recongnut Incontinent tant a sa grandeur *comme* aux banieres et enseignes qui estoient desployees au vent dont elle ot telle leesse quelle se prinst a faire la plus *grant* chiere du monde /

2. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. h8va: maer mit dat si in dese groote bliscap stont

3. Mais ainsi comme elle estoit toute rauie en loye et quil lui estoit aduis tout asseurement que Iason venoit vers elle / Atant la vielle et medee misrent en oeuure leurs sorceries et enchantemens dont laduventure de la nef sorti telle *comme* dit est car elle tourna tout soudainement a lautre coste / dont la poure ysiphile fu toute esperdue /

4. ou lieu de faire chiere elle chey pasmee p[a]r terre a cuer failli /

5. ou lieu de rire elle se retrouua *contrainte* de plourer a grosses larmes

6. [102r] Ou lieu de chanter complaindre lui fu force /

7. Que diray le plus autant soudainement que la nef mua autant legierement se transmua toute la maniere de ysiphile /

8. Ontbreekt in hs.

9. wachten hem: met overtollig 'hem' omdat "wachten" = 'wachte hem'

10. Elle passa Illec la nuit elle y fist faire du feu et alumer plusieurs phalos pour celle part radreschier Iason et argos pensant que sans nulle faulte Iason vendroit deuers elle Et lattendy en celle place lespace de six sepmaines plourant veillant et continuellement regrettant Iason quelle aymoit plus que son propre cuer.

vroluc te wesen viel zyn in wunnē ghestroet ter acide
Ende in de stede daer zyn mēende te lachē moest
zyn fressen Ende in de stede daer zyn mēende te
singhē most zyn taghē en suchē vā noote wēghe
Op route alzoē dīc als tīp wende soe liciden
oort de maniere vā ysiphile alsoe leet desen nacht
Ende zyn dede groot vuermaken mēende dat
iason noch daer comen soude En wārtē hem
dus op dese plaetse by wēde lang alre frēyende
en iason bedaghende die zyn mēer mēde dan haer
Als de by wēde o romē waeren **Helis hart**
en de sone ysiphile verna dat zyn ghe
mēende vā iason haer vrent hebbe en soude
die alder bedruyfte ysiphile zende tynit dat
ghesent is gheluc een die op de rante vā wā
hoep is ghing vander roessen daer zyn iason
dus laghe ghehart Ende licide buntē lēmos
mit eender wonderliker opmēn Ende als zyn
in hāt comēt was dede zyn bringhē haer kint
dat zyn doer de kiste vā iason mēch waerue
luste Ende began doe te persen ende wedepē
sen in mēch ghehande maniere Ende als zyn
langhe ghepernst was bad wot miraculen zuch
tēde mit gheuoude armē aensinde haer
kint Ende seyde aldus helacs min kintche
laes hoe konstu mēt speliē om mī te vraghē
māmaer vā dīn vader die de sōnste riddē
is de wōste ende de deuchdehste ende de
vroemste riddē in wapenē die de goden re

langhe ghewacht [had],¹ ende keerde binnen Lennos mit eender wonderlicker opinien.² Ende als zij in haer camer was, dede zij bringhen haer kint, dat zij doer de liefde van Jason menich waerven kuste, ende began doe te peysen ende wederpeysen in menichgherhande manieren.³ Ende als zij langhe ghepeynst had, uuyt merancolien zuchtende mit ghevouden armen, aensiende haer kint, [si]⁴ seyde aldus: “Helaes, mijn kint.⁵ Helaes, hoe konstu niet spreken om mi te vraghen nieumaer van dijn vader, die de scoenste ridder is, de wijste ende de deuchedelicste ende de vroemste riddere in wapenen die de goden ye [124r] maecten?⁶ Dus waert datstu spreken konde ende mi nae hem vraechdet, ic soude dij wel andwoerden.⁷ Maer hoe?⁸ Aylacen, ic en weet, want bij aventueren hij en heeft hem licht niet willen vercleenen als van hier tot mi te comen.⁹ Of ter aventueren, als hij tot mi meende te comen, zoe mi docht dat zijn scip hier ghekeert was, de wint ende waghen¹⁰ vander zee en hebbens niet willen ghedoeghen, ende dat hij van noots weghe heeft moeten wenden, dat ic eer ducht dat hij verdroncken is dan niet, want in .XL. daghen dat ic up de roetse was, en heb ics niet weder connen zien, dat

1. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. h8vb: dus langhe hadde *vertoeft*

2. [Gr 124v] [P 16.9] **Q** Vant les six sepmaines furent passes / et que la belle ysiphille aperceut quelle nauroit nulles nouvelles de son amy Iason / Car les enchantemens de medee et de la vielle destournoient au nauire de Iason de approuchier lisle de lennos / La toute tresdesconfortee ysiphille voyant ce que dit est comme sur le point de tout desespoir plaine elle parti de la roche ou elle auoit tant longuement attendu et par vne merueilleuse oppinion elle retourna a lennos /

3. Et lors quelle fut en sa chambre entree / Elle fist apporter son filz quelle baisa mainteffois pour lamour de Iason Et puis elle print a pensser et contrepenser en diuerses manieres

4. Hs.: Ende

5. Et lors quelle eut longuement pensee par habondance de melencolie elle dist en regardant sont enfant et en croisant ses bras print a souspirer du cuer parfondement / Helas mon chier filz /

6. Helas que ne scez tu parler pour moy demander des nouvelles de ton pere qui est le *plus* beau cheualier / le plus saige / le pl[u]s vertueux et le plus vaillant en armes que les dieux formassent lamais /

7. Se tu parler sauoies et de lui me demander le ten pourroie bien respondre /

8. Mais comment /

9. helas le ne say / Car a lauenture Il na daignie venir pardeuers moy

10. waghen: golven

124

matte duo waert datstu spreken troude en m nae
 hem braechdet ir soude du wel and woede mat
 hoe wlaten ir en weet want bi aentuerie hy
 en heeft hem licht met wille verleen als van
 hier tot m te come of ter aentuerie als by tot m
 meide te come zoe m dorst dat zyn sup hiet
 ghelieet was de wint en waghē vander zee en
 hebben met wille ghedoeghen Ende dat hy
 va noets waghē heeft moete weide dat ir eer
 ducht dat hy verdronckē is dan mit wat m y
 daghe dat ir by de roefē was en heb ics met wae
 der come zyn dat m zeer vpt hart weecht ende
 ducht nē mē meer verghete en sal

Oth m m hene lunt waer is m natuer datse
 du leede frey en en m meer dan du zal
 meer begheere te leue nae welken va sulde ee
 nen gheraete pynche wat waer m hene meer
 Belue ist dat ir laghe leue wat sal m m leue
 anders sin da dagheluffte berlachte surhten en
 frey en O wat lude ir en weet wat mege te seg
 ghe Ir bemine rason zoe dat ir te welle nae he
 frey en sal moete Ende een meynisse noch me
 die te leue begheert dat om weidelicke vrech
 den te hebbe Ende m die m alle vrech der
 ghebreet wat sal ir om leue weynisse Ist dat
 een leuen Belue meent Ende wato dan het is te
 leue al steuende Ende ee meynisse die al
 quellende leeft O wonderlic ende zeer vernac
 he begheere ir sal selen va daghe steuē het is

er acde
 moest
 de te
 te waghē
 eden
 en mach
 de dit
 hem
 rēpēde
 dan hie
 hant
 ghee
 soude
 mit dat
 va wa
 ason
 n leuue
 als m
 at lunt
 aetue
 v dēp
 lo m
 hēn zue
 haet
 nthe
 waghē
 wode
 nide de
 den ze

mi zeer upt hart weecht, ¹ ende ducht nemmermeer vergheten en sal. ²

O Ch, mijn lieve kint, waer is nu Natuer, datse dij leerde screyen ende mi meer dan dij? ³ Zal ic meer begheeren te leven nae tverlies van sulck eenen gheraecte ⁴ prinche? ⁵ Wat waer mi tleven meer? ⁶ Seker, ist dat ic langher leve, wat sal mijn leven anders sijn dan daghelicssche beclachten, suchten ende screyen? ⁷ O, wat lijden! ⁸ Ic en weet wat meer te segghen. ⁹ Ic beminne Jason zoe dat ic eewelic nae hem screyen sal moeten. ¹⁰ Ende een meynssche nochtans die te leven begheert, dats om weerdelicke vreuchden te hebben. ¹¹ Ende mi, die nu alle vreucht der [weerelt] ¹² ghebreect, wat sal ic om leven weynsschen? ¹³ Ist ¹⁴ dat een leven? ¹⁵ Seker, neent! ¹⁶ Ende wats dan? ¹⁷ Het is een leven al steervende, ende een meynssch die al quellende leeft. ¹⁸ O, wonderlic ende zeer vervaerlic begheeren, ic sal seker van

1. Wat hierna nog volgt, is een toevoeging van de vertaler.

2. et a laventure *quant* Il y cuida venir comme lautre Iour Il me fut aduis lors [102v] que le recongnus sa nef que les vens et la tempeste le constraindient de retourner et nagier tout a lopposite en moy monstrant le doz et en trauersant vagues ondes et flots de mer voire si tresimpetueusement que le pense mieulx quil soit pery que non Car en quarante Iours que lay seiourne sur la roche le ne lay sceu reueoir. dont trop suis desplaisante en cuer.

3. [Gr 125r] **M**On chier filz donques ou est a present nature quelle ne tenseigne a plourer et moy plus que toy /

4. gheraecte: knappe en innemende

5. Apres la perte dun tant assouuy prince doy le plus desirer a viure /

6. que me vault mais le viure /

7. Certes sil fault que le viue ma vie sera desormais plaine de *continuelz* regrets. de douleurs / de larmes et de souspirs /

8. O quelle douleur /

9. le ne scay plus que dire /

10. Iayme tant Iason que *pardurablement* apres lui de plourer le suis contrainte /

11. toutesuoies la creature ne desire viure sinon pour Iouyr des plaisances mondaines.

12. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. i1ra: die nv alle vruecht der werelt ghebreect

13. Et donques quant tout mondain plaisir me deffault que dois le desirer /

14. Ist: Is (hypercorrecte slot-t)

15. Est ce la vie

16. Certes non /

17. Et quoy dont /

18. cest vne vie qui vit en mourant et vne mort qui vit en languissant /

daghe steerven!¹ Het is [124v] ghesloten, wa[t]² datter of comen mach, ic sal in de zee springhen up dat ic daer begraven mach wesen mit Jason, in dien hij verdroncken is.³ Ende ten eynde ooc, ist dat hij niet doot en is, de zee, die hem hier lasten⁴ levende brocht, mi mach bringhen levendich of doot.⁵ Maer eer dat ict doe, sal ic dichten⁶ een epistel, die ic nayen sal in mijn cleeder tot dier meeninghe, ist dat Jason noch leeft, ic hoep dat de goden mi presenteren sullen daer hij is.⁷ Ende als dan sal hij moghen sien in mijn epistel bij wat hogher minnen ende harten ic hem ghemint heb.”⁸ Ende hier mede zweech zij een luttel tijts.⁹

Veel vrouwen ende joncfrouwen waeren in de camer van Ysiphile, die als zij hoerden dat zij haer vrient zoe zeer beclaechde ende voort dat zij als mistroostich springhen wilde in de zee, begonnen zij alle groeten druc ende misbaer, soe datter eenighe waeren die haer druc soe was dat zij niet een woert spreken en mochten.¹⁰ Die andere, vlodende in der tranen, crachten hem¹¹ om haer te troesten ende keeren van dien verdoemden wille, maer dat was al om niet, ende zij verloren haer, want de scone Ysiphile screef haer epistel, diese want in

1. O merueille[u]x et tres terrible desir Je mourray voirement en celle Iournee

2. Hs.: want — **Bellaert [1485]**, fol. i1ra: wat

3. Il est conclud / Car quoy quil en aduiengne Je sauldray en la mer / A celle fin que se Iason y est enseuely que Je soye avecques lui sepulturee /

4. lasten: onlangs, laatst

5. Et a fin aussi que sil ny est point mort la mer qui ceans lapporta vif deuers luy me vueille porter morte ou viue /

6. dichten: schrijven, opstellen

7. Mais premierement aincois que Je commette ce merueilleable et douloureux cas Je compileray vne epistre qui sera cousue en mes vestemens / A celle Intencion se Iason vit encores Iespoire que les dieux me feront presenter deuant lui /

8. Et lors par celle mienne epistre Il congnoistra de quelle excellente amour et couraige Je lay ame.

9. Deze zin is een toevoeging van de vertaler.

10. **[Gr 125v] [P 16.10]** **P**lusieurs dames et damoiselles estoient en la compaignie de ysiphile lors quelles lui ouyrent ainsi regretter son chier amy Iason Et outre tout ce conclurre que comme desesperee sauldrait en la mer / Toutes encommencerent a demener grant dueil a merueilles et non sans cause / Aucunes en y ot de courroucies par tel parti que vng seul mot sonner ne pouoient /

11. crachten hem: spanden zich in

ghesloten want datter of romē mach ir sal in de
zee springhē vp dat ir daer begraue mach we/
sen mit rason in dien hū vedroncken is Ende
ten eynde oor ist dat hū mit doot en is de zee
die hem hier lasten leuēde brocht in mach
bringhē leuēdich of doot maer eer dat ir dog
sal ir dichte een epistel die ir namen sal in min
deeder tot diez meeninghe ist dat rason noch
leest ir hoer dat de goden in presentie sulte
daer hū is Ende als dan sal hū moghē sien in
min epistel by wat hogher minen ende harte
ir hem ghemut heb Ende hier mede zwoerch
in een lictel tuer

Ueel vrouwe ende ionck waer in de camer
vā ysiphile die als in hoerde dat in haer
vrent zoe zeer beracth de en voert dat in
als mistroostich springhē vūde in de zee be/
gonne in alle groeten druc ende misbaer soe
datter teinghe waer die haer druc soe was
dat in mit een woert spreken en mochten
die andere vlodende in der traue cracht hē
omhaer te troesten en keere vā dien verdoende
wille maer dat was al om niet en in ver/
lore haer wat de sone ysiphile siet haer
epistel diese wat in een doutsim die ghevast
was ende nagede in een tabbaert mit gulden
laken die in an toech dit ghedaen zo nam
haer croen ende sette zoe vast vp haer hooft
Ende nam voert haer septum In ghing tot haer

een doucskin die ghewast¹ was, ende naydese in een tabbaert mit guldin laken, die zij an toech.² Dit ghedaen zij nam haer croen ende settese zeer vast up haer hoofd ende nam voert haer sceptrum ende ghing tot haer [125r] kint, dat zij menich waerf custe, ende bevalt doe den vrouwen ende joncfrouwen.³ Dit ghedaen ende oerlof ghenomen an al de vrouwen ende joncfrouwen ghing zij uuyt Lenos, weenende zeer ontfarmelic, ende leedde mit haer een van haeren joncfrouwen, van welcker zint⁴ alle ding gheweten was, wat zij dede ende seyde, eer dat zij in de zee spranc ende haer verdranc.⁵

Als zij ghecomen was up de roetse, daer de zee haer⁶ onder strecte, began zij te zien langs de zee heen.⁷ Doe ghing zij legghen ghestrect ter aerden, ansiende den hemel en[de] de zee, segghende: “Warachtich god vander zee, vanden winden, stormen, fortunen ende reghenen ende tempeesten, ghij leyddet in vorleden tijden in desen plaetse den alder volmaectste ridder in scoenheit ende vromicheit ende deuchden, Jason van Mirmidonen.⁸ Daer nae hebdi hem gheleyd in Colcos, ende daer nae heb ghij [hem]⁹ mi ghetoecht van varren in sijn scip, ende dan heb ghij hem ghedoot of te minsten anderwaerfs

1. ghewast: ingesmeerd met (bijen)was

2. les autres creuans en larmes sefforcoient de la resconforter en la destournant de celle dampnable voulente / Mais ce fu pour neant / car elles perdirent leur resconfortement pourtant que la belle ysiphille escripuy son epistre quelle enueloppa de toille chiree puis la cousy en vne robe de drap dor quelle vesty /

3. Et quant elle ot ce fait / elle print sa couronne et la mist sur son chief fermement / Oultreplus elle saisy son ceptre Et lors quelle ot ce fait elle vint a son filz et le baisa par plusieurs fois / puis le recommanda aux dames et damoiselles

4. zint: sindsdien

5. Et a chief de piece quant elle ot prins le congie a toutes ses femmes elle party de lenos la cite plourant tendrement et mena avec elle lune de ses pucelles par la quelle furent de puis sceu tous ses regrets et lamentacions et toutes ses manieres quelle tint aincois quelle se gettast en la mer.

6. Hs.: haer heen onder

7. [Gr 126r] **Q**uant elle fu paruenue Iusques au pres de la mer elle saproucha et dun hault rochier a qui la mer touchoit prinst a regarder aual la mer /

8. puis se mist estendue par la terre et en regardant le ciel et la mer. dist vray dieu seigneur de la mer et des vens des tourbilons et des fortunes des pluies et des tempestes / vous amenastes Iadis ceans et en ce lieu le tresparfait cheualier en beaulte en vaillance et en toutes vertus Iason /

9. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. i1va: ende daer nae hebt ghy my ghetoecht van varren sijn scip.

lunt daten in minen waerfuste Ende beualt doe
 den vrouwe ende ionck Dit ghedaten ende
 oalof ghenome an al de vrouwe ende ionck
 ghing in West lemos weeneide zee ontfame
 hi Ende leedde mit haer een va haer ionck
 va Welcker zint alle ding gheleat was wat
 zy dede ende seyde eer dat zy in de zee sprac
 ende haer verdraut

Als in gherome was by de roetse dat de
 zee haer heen onder sterre began in te
 zyn langa de zee heen doe ghing in legghen
 ghestret ter aelden an siende den hemel en
 de zee segghende Warachtich god vander zee
 vander wind storme fortune ende reghen
 en tempeeste ghy leddet in boiledede tude in
 desen plaetse den alda voluactste rader in
 soetheit en vromicheit ende deurede iason
 va minidonen daer nae hebden he gheleed in
 colos en daer nae heb ghy in ghetoecht va
 vare in sin sup En da heb ghy hem ghedoot
 of te minste andertrage va in gheleit En nae
 dat het zoe is dat ir bin gheene weyge anders
 wat va hem hebben en mach soe bidir. v. dat
 ghy min graf bin hem wilt maect in dien
 bin In dese weerelt onreleden is of in dien
 hy noch leeft dat ir in sin presentis rom
 mach en anders en gheet va v mit Ende
 als de roughinne dit gheleit had leede in haer
 om ter stat waeris en seyde mit luyder stemen

van mi gheleit.¹ Ende nae dat het zoe is dat ic bij gheenen weghe anders wat van hem hebben en mach, soe bid ic u dat ghij mijn graf bij hem wilt maeken in dien hij dese weerelt overleden is, of in dien hij noch leeft, dat ic in sijn presencij comen mach, ende anders en gheer ic van u niet.”²

Ende als de conighinne dit gheseit had, keerde zij haer om ter stat waerts ende seyde mit luyder stemmen:³ [125v]

H Adieu, mijn lieve kint!⁴ Hadieu, mijn edel stat van Lenos!⁵
Hadieu, vrouwen ende joncfrouwen!”⁶ Ende doe keerdese haer ter ze[e],⁷ [ende]⁸ roupende: “Jason! Jason!”, spranc zij vande roetse in de zee, daer zij verdranc, dat jammer was.⁹

Ende daventuer was zoe dat in dien daghe de zee haer lichaem warp teghen tscip van Jason, walckende¹⁰ in de zee, alsoe het stil was, ende hij tancker had doen weerpen om snachs daer te rusten.¹¹ Ende up die proper uyre als de arme Ysiphile teghen tscip gheworpen was, Jason en[de] Hercules waeren boven gheghaen om wat luchts te nemen, ende vernamen dit arm lichaem dat zoe rijckelic ghechiert was dat het

1. En apres vous lenuoyastes en colcos et consequamment vous le mauez monstre de loing en sa nef / Et puis vous lauez noye du moins ou [103v] mene autre part.

2. Et *quant* ainsi est que le nen puis par nulle voye auoir autre chose le vous requiers que au pres de lui me vueilliez faire sepulture se de cestui siecle Il a fait le passage. Et sainsi est quen sa presence me vueilliez conduire Car Il fault quil soit et autre chose le ne vous demande.

3. [P 16.11] Et quant la royne ysiphille ot dit ces mots elle se retourna vers la cite et dist en telle maniere hault et cler.

4. [Gr 126v] **A**Dieu mon chier enfant /

5. adieu lenos la noble cite

6. Adieu dames et damoiselles /

7. Hs.: zeer (anticipatie)

8. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. i1va: *Ende* doe keerdese hair ter zee roupende iason iason. doe spranc si vande roetse [...]

9. puis elle se retourna vers la mer Et en criant Iason. Iason elle se getta du sommet de celle roche en la mer. Et la se noya en douleur dont ce fu pitie /

10. walckende: rondzwerend

11. mais sa fortune fu telle que en ce meismes Iour la mer porta son corps contre la nef de Iason vaulcrant encoires par la mer en vng requoy la ou Il auoit fait ancrer sa nef pour Illec reposer celle nuit /

Hadieu minn lieue lint hadieu minn edel stat
 van lemos hadieu vrouwe ende ionghe
 Ende doe leedese haer ter zee roupende iason
 iason sprac zyn vade roetse in de zee daer zyn
 vedriant dat iamer was. Ende danctuer was
 zoe dat in dien daghe de zee haer lichaem waer
 teghen tspan va iason valkende in de zee alsoe
 het stil was Ende hi tancher had doen weepen
 om swaer daer te ruste Ende op die propa vrie
 als de arme yfiphile teghen tspan ghevoeren was
 iason en herules waer boue gheghaten om wat
 lichte te nemē Ende vernamē dit arm lichaem
 dat zoe zuchtich bleue gheticht was dat het bleue
 te vpt water Ter stont als zyn dit ghesien hadde
 riepen zyn argos haer meester sayer en toerh det
 hem argos nep eenighe va sijn knechten ende
 toerh det hem luyden oer om dat zyn visschen
 souden Ende als zyn mit gh sijn ghetrosien
 hadde alle die benede waerē quamē bouen
 om te besien lichaem va deser edelre vrouwe
 des lichaem mede medea maer de sone yfiphile
 hadde tancsicht soe op gheblasen wat water en
 soe onghedaten dat haer memēt en beluende In
 als lichaem qua in de teghen woelantheit vader
 onder quene toe liep haer te monde wort tbloet
 soe ontuboe delich als een fonteyne en of zyn
 gheleef had dat al de ghene die zaghe zee

Als argos de goede sayer ~~de vrie~~
 dit hond er zach borste hi neder om haer
 cleedere mit een douck te dertē vā dat haer

blicte¹ upt water.² Ter stont als zij dit ghesien hadden, riepen zij Argos, haer meester scipper, ende toechdent hem.³ Argos riep eenighe van sijn knechten ende tochedet hem luyden oec om dat zijt⁴ visschen soudent.⁵ Ende als zijt int scip ghetrocken hadden, alle die beneden waeren, quamen boven om te besien tlichaem van deser edelre vrouwen, desschelijcs mede Medea, maer de scone Ysiphile hadde taensicht soe up gheblasen vant water ende soe onghedaen⁶ dat haer niement en bekende.⁷ Ende als tlichaem quam in de teghenwoerdicheit vander ouder quenen,⁸ toe liep haer te monde uuyt tbloet soe overvloedelich als een fonteyne ende of zij gheleef had, dat al den ghenen diet zaghen zeer vervreemde.⁹

Als Argos de goede scipper dit wonder zach, bocte¹⁰ hij neder om haer cleederen mit een douck te decken up dat haer [126r] cleederen niet bebloeden en soude[n]¹¹ vant tbloet dat haer uuyt den

1. blicte: schitterde

2. A celle heure que la poure ysiphille fut Iettee contre la nef hercules et Iason monterent en hault pour prendre lair / Adont Ilz apperceurent ce desole corps tant richement atourne que le drap dor reluisoit par les desgorgemens des vndes

3. Tantost quilz leurent veu Ilz appellerent argos leur maistre maronnier et lui monstrerent /

4. Lees (met de Franse brontekst): dat arme schepsel gekleed in koninklijke gewaden.

5. Atant argos appella aucuns de ses gens et leur fist peschier et tirer en la nef celle tant poure creature habillee de royaulx atours

6. onghedaen: er slecht uitziend

7. Et quant elle fut tiree en hault tous ceulx de la nef monterent sur le planchier pour veoir le corps de la noble dame. Et medee ne failli pas de venir avecques les autres regarder la pitie / Certes la dame morte auoit sa belle face enflee et pale tant que nulz de ceulx de la nef ne la sauoient reconnoistre.

8. in de teghenwoerdicheit vander ouder quenen: gedurende de Middeleeuwen geloofde men dat het lijk begint te bloeden in de directe nabijheid van de moordenaar. Raoul wijst hier dus indirect de voedstermoeder van Medea aan als schuldig aan de dood van Ysiphile. De middeleeuwse lezer / luisteraar zal zich erover verbaasd hebben dat met dit bewijs van schuld niets gedaan wordt.

9. Mais au venir et pour la presence de la vielle elle se wida de son sang par le conduit de la bouche comme se ce fust vng ruisseau deau partant dune fontaine dont tous et toutes orent moult grant merueille.

10. bocte: bukte

11. Hs.: soude

cleeder met bebloede en soude want bloet dat
 haer wort den monde hep Ende alsoe hy den
 doucht legghende was wort hy zende den ghe
 waste doucht die de epistel bescreende voer
 Albat die argos ter stont of brar ende gaffe
 Jason die den doucht ontfuig en ontbant tot
 dat hy den brief vant ende brar se vp ende al
 soe hy lesende was tuisoude t bloet verandede
 hem en hy wort root gheluck ten roose ende
 weder bleet ende doot gheluck der affhe Ende
 began doe te weten ende te bedruen den
 meesten doucht die ye may mit oghen ansach
 Ghes de sone medea hercules heseus ende
 alle dander watien zeer so verbondet als
 yn zaghen iason desen rou druen Ende brach
 den hem waen hem desen groeten rou qua
 Ende wat den brief inhelt maer het was o
 met ghebracht wat hy en mocht va doucht een
 woerd mit spreken Nochtans als hy tuisou
 den vande buen al ghelesen had gaf huse
 medea Ende was dus tuisoude

Jason Jason de vryghetorensie va al gues
 ken in vromheit in soeheit ende in
 den den waer zinstu Ende wanner zulstu de
 belofte quiten teghent de ghene die almit haer
 oghen gheplant heeft nae din begheert ende
 du weder te zyn mit minliker begheert en
 en meeder bedacht dan den hemel starrē heeft
 has min watde vut hebste mit ghedacht
 de belofte die du mi dedes alstu in tolos ghi

el star
 onff
 rason
 a yn
 was
 em was
 e alsoe
 repen
 opet hie
 rpon was
 om hat
 hat
 het blar
 n hadde
 roch det
 n ende
 sstien
 rken
 ouen
 roude
 spibile
 rater en
 ende is
 ut vader
 t bloet
 of yn
 se ziet
 cende
 e om hat
 t hat

monde liep.¹ Ende alsoe hij den douck legghende was, wart hij ziende den ghewasten douck die de epistel bescheermde voer twater, die Argos ter stont of brac² ende gafft Jason, die den douck ontving ende ontwant tot dat hij den brief vant ende brace³ up.⁴ Ende alsoe hij lesende was tinhouden, tbloet veranderde hem, ende hij wart root ghelijck een roose ende weder bleec ende doot ghelijck der asschen, ende began doe te weenen ende te bedriven den meesten druck die yeman mit oghen ansach.⁵ Seker, de scone Medea, Hercules, Theseus ende alle dander waeren zeer verwondert als zij zaghen Jason desen rou driven, ende vraechden hem waen hem desen groeten rou quam ende wat den brief in hielt, maer het was om niet ghevraecht, want hij en mocht van druck een woerd niet spreken.⁶ Nochtans, als hij thinhouden vanden brieve al ghelesen had, gaf hijse Medea, ende was dus inhoudende:⁷

J Ason, Jason, de uuytghecorenste van al Griecken in vromicheit, in scoenheit ende in deuchden, waer zijstu, ende wanneer zulstu de belofte quiten teghens de ghene die altijd haer oghen gheplant heeft, nae d[ij] beghee[re]nde⁸ dij weder te zien mit minlicker

1. [104r] [Gr 127r] **Q**uant argos le bon maronnier vey la merueille Il se baissa pour mettre sur le vestement de la dame vne piece de drap a celle fin quil ne fust brouillie ne macule du sang qui de la bouche partoit /

2. of brac: losmaakte

3. brace up: opende de brief door het zegel te verbreken

4. Et ainsi comme Il adouboit le drap alentour du col de la dame Il apperceut la toille chiree qui garantissoit de leaue lepistre quelle auoit compilee / pourquoy a celle fin de sauoir que cestoit Il prinst celle toille quant Il leut destachee et la bailla a Iason / Adont le cheualier receut la toille et louury tant quil trouua lepistre si la desploya

5. et ainsi quil lisoit le contenu en icelle le sang lui prinst a muer Il rougi comme vne rose / puis deuint pale et morti comme vne cendre / puis encommenca de lermoyer et a mener vng dueil moult aigre et aspre /

6. Certes la belle medee / hercules. theseus et les autres furent moult esbahis si furent argos et ses maronniers *quant* Ilz apperceurent que Iason demenoit vng tel dueil / Alors Il lui fu demande dont ce dueil lui venoit et quelles nouuelles Il trouuoit par le contenu de ces lettres mais cestoit pour neant / Car nullement Il ne pouoit respondre tant auoit le cuer serrement estraint dangoisieux dueil /

7. Toutefois *quant* Il ot leu le contenu de lepistre Il la bailla a medee et estoit contenante en celle facon.

8. Hs.: begheerdende — **Bellaert [1485]**, fol. i2ra: na dij begheerende

gheste **W**et ghy mit dat alle manen na edelic na-
men ghehouden sin hare belofte te quiten v^p de
penen na tot eelrighe verluete te staen Du hebste mi
belofte ghedaen **E**nde den dach d'innre belofte in ghe-
leden du en quistste d' in t met **O** zee waer stonde
Ende gaet verluete het en sijn dat ghy een deuchde
liche en verrachtighe d'innre hebte **E**nde den dach
d'innre belofte en was ir in huys om ghenouchte
te nemen of onder dat te zinne Ir en heb oer met
v^p bedde gheleghen om te slape noch ter tafele
ghesete om te eten maer ir heb gheleest xl daghe
v^p de roetse daer ir was alstu eerst quacmt in min
commerci daer in du de honghet ende noot
toe bedwante daer heb ir in nacht en dach
ghehouden in reghen ende wunde In rinde der
manen in hitte der sonne In vaste in ghebede In
liden en in persen in ymaginieren in fantasien
In begheere in hoep **E**nde finalit in wanhoep
ende in de bitter doot **W**at als ir vernā dat ghy
tot mi met weder binne xl daghen ouer den
benoemde dach als al misnoostich ir heb ir ghe-
dicht dese epistel en ghescreue mit min hant
In als de ghene die mit langher berden en
worcht d'innre roemst Ir heb mi gheleiden in
de zee biddende den goden dat sijn in willen
leyden leuedich of doot daerstu zint doet ywe-
te ghebet d'innre belofte v^p datstu zint mocht
de wonderlike affectie ende liefte die ir tot
v^p personen heb ghehad

begbeerten, ende [i]n¹ meerder beclachten dan den hemel starren heeft.² Hay, mijn waerde vrient, hebstu niet gbedacht de beloften die du mi dedes alstu in Colcos gbin-[126v]ghestes?³ Weet ghij niet dat alle mannen van edelre namen ghebouden sijn haer belofte te quiten up de pene⁴ van tot eewighe verwijte te staen?⁵ Du hebste mi belofte gbedaen, ende den dach dijnre beloften is gbeleden.⁶ Du en quijtste dij niet!⁷ O, zeer zwaer scande ende groet verwijt, het en zij dat ghij een deuchdelicke ende waerachtigghe ontsculde⁸ hebt.⁹ Sint den dach dijnre beloften en was ic in huys om ghenouchte te nemen of onder dac te zijne.¹⁰ Ic en heb oec niet up bedde ghelegghen om te slapen noch ter tafelen gheseten om te eten, [...] ¹¹ maer ic heb gheweest .XL. daghen up de roetse daer ic was alstu eerst quaemt in mijn conincrijk, daer dij de hongher ende noot toe bedwanck.¹² Daer heb

1. Hs.: en — **Bellaert [1485]**, fol. i2ra: ende in meerder beclachten

2. **[Gr 127r] [P 16.12]** **I**ason Iason leslite de grece en proesse / en beaulte et en vertus ou es tu Et quant tendras tu ta promesse enuers celle qui tousiours a ses yeulx plantez en la mer apres toy desirant de reueoir ton corps par desirs amoureux et par plus de regrets que les cieulx ne contiennent destoilles /

3. Ha a mon chier amy as tu mis en non challoir la promesse que tu me feis alors quen colcos ten allas /

4. up de pene van: op straffe van

5. Scez tu point que tout homme de vocacion noble est tenu sur paine de reprouche de paier son promis /

6. Tu mas promis / le Iour de ta promesse **[104v]** est passe /

7. Du en quijtste dij niet!: (Maar) Je bent je belofte niet nagekomen! — Tu ne te acquittes point /

8. ontsculde: excuus

9. **¶** O tant griefue honte et large reprouche voire se tu nas bien legitime excusacion

10. om ghenouchte te nemen of onder dac te zijne: voor mijn plezier of om een dak boven mijn hoofd te hebben — Puis le Iour de ta promesse expire le nentray en maison pour plaisir prendre ne pour estre a couuert ne a secq /

11. Hiaat, waarin zij zegt haar juridische taken jegens haar vrouwelijke onderdanen te hebben verwaarloosd.

12. le nay couchie en lit pour reposer / le nay sis a table pour mengier Ne le nay este en pretoire pour Iugier des causes de mes femmes / Aincois ay este par quarante Iours sur la roche ou Iestois lors que tu entras en mon royaulme et que ta famine ty constraindy a prendre terre /

*ic mi nacht ende dach ghehouden in reghen ende winde, in caude der manen, in hitte der sonnen, in vasten, in ghebeden, in lijden ende in peysen, in ymaginacien, in fantasien, in begheerte, in hoepe ende finalic in wanboep, ende in de bitter doot.*¹ *Want als ic vernam dat ghij tot mi niet weder [quaemt]² binnen .XL. daghen over den benoemden dach, als al mistroostich heb³ ic gbedicht dese epistel ende ghescreven mit mijn bant.*⁴ *Ende als de gbene die niet langher beyden en mocht dijn coemst, ic heb mi gheworpen in de zee, biddende den goden dat zij mi willen leyden levendich of doot daerstu zijst [...]⁵ doert groete ghebrec dijnre beloften, up datstu zien mocht de wonderlicke affectie ende liefde die ic tot u persoen heb ghehad.*⁶ [127r]

L Esende desen brief, de vrome Jason weende soe deerlic dats elcken meynsch ontfaermen mochte.⁷ Ende van Hercules, Theseus ende Mopsius en mistet niet,⁸ zij en waeren als Jason was.⁹ Ende als Medea ghelesen had al tinhouden van deser epistel, began Jason te beclaghen de ongevallighe vrouwe, die doot was doer zijnen wil,

1. La me suis tenue Iour et nuit en la pluie / au vent / a la froidure de la lune. a la chaleur du soleil / En Ieunes. en oroisons. en souffrages. en pensees. en ymaginacions. en desirs. en espoir. Finablement en desespoir et en mort angoisseuse /

2. Ontbreekt in hs.

3. Hs.: ic heb ic — **Bellaert [1485]**, fol. i2rb: heb ic

4. ☞ Car quant Iay apperceu que ne reueniez a moy. en quarante Iours oultre le Iour promis / Toute desesperée ay compile et escript ceste epistre de ma main et la tienne / — “et la tienne” (en de uwe) bleef onvertaald.

5. Hiaat, waarin ontbreekt: levend of dood

6. ☞ Et tout ainsi comme celle qui plus ne pouoie attendre ta venue ne ton retour Ie me suis Iettee en la mer priant aux dieux quilz me vueillent mener morte ou viue la ou tu es mort ou vif ou grant deffault de ta promesse / a celle fin que tu voies quelle terrible affection et amour Iay eue en ta *personne*.

7. [Gr 128r] [P 16.13] **EN** lisant celle epistre le preu Iason plouroit tant pitoiablement que plus nen pouoit.

8. en mistet niet: ontbrak het niet (aan medelijden)

9. Et au regard de hercules. de theseus. et de mopsius Ilz ne failloient pas a estre de la liuree de Iason

I Ende desen bues de vromi iason wende
 soe de clur dats elcke mynsch ontfacmen
 mochte Ende van heracles theseus en mopsus
 en mistet niet en waere als iason was Ende als
 medea ghelesen had al inhouden va deser epistel
 began iason te berlaghe de onghewallighe vrouwe
 die doot was doer zime wil ghelur de epistel in
 hielt Ende als huse dus laghe wile bescreyt en
 berlaecht had onsuul die de hi hem voer hem alle
 va de belofte die hi haer ghedaen als va te lere
 ten doer haer stat va lemos segghende dat het
 an hem niet en hielt maer dat de god vaden hi
 de de schulden had En na dats of in ghetuyghe
 heracles theseus en mopsus en argos en meer
 ander die alle wel wisten dat zyn vpsel was te te
 nos te wesen of sin belofte te quiten maer de
 wonden hem dat benome hadde Ende als medea
 vernu de manere va iason begban zyn hem te
 vraghe wat hem dit weene en onsuaddeghē bane
 mocht en seyde hem Felur iason in dmit dat
 ghy bat de moet hebt va een wif da va een ma
 Ende dat het gheen noot en was zoe veel freye
 en te berlaghe een vrou die haer selue verdaē
 heeft maer haide wel om u eer en oor de deucht
 die zyn v ghedaen mach hebbe en doer mede
 lude der edelheit soe doctse toe maerle om in
 v lant te voere en doctse daer begrave mit et
 te ghelur tot zulder zachte betamelur is

ghelijc de epistel in hielt.¹ Ende als hijse dus langhe wijle bescreyt ende beclaecht had, onsculdichde hij hem voer hem allen van de belofte die hij haer ghedaen [had]² als van te keeren doer haer stat van Lennos, segghende dat het an hem niet en hielt, maer dat de god vanden winde de sculden had, en[de] nam daer of in ghetuyghe Hercules, Theseus ende Mopsius ende Argos ende meer ander, die alle wel wisten dat zijn upset was te Lennos te wesen o[m]³ sijn belofte te quiten, maer de winden hem dat benomen hadden.⁴

Ende als Medea vernam de manieren van Jason beghan zij hem te vraghen wat hem dit weenen ende onsculdeghen baten mocht, ende seyde hem: “Seker, Jason, mi dinct dat ghij bat de moet hebt van een wijf dan van een man,” ende dat het gheen noot en was zoe veel [te]⁵ screyen ende te beclaghen een vrou die haer selven verdaen heeft, “maer harde wel om u eer ende ooc de deucht die zij u ghedaen mach hebben, ende doer medelijden der edelheit, soe doetse toe maecken om in u lant te voeren,⁶ ende doetse daer begraven mit eeren ghelijc tot zulcker zaeck betamelic is.”⁷ [127v]

1. Et quant medee eut tout leu le contenu de lepistre Iason encommenca a plaindre ceste tant miserable dame qui estoit morte a sa cause *comme* elle declairoit en son epistre

2. Ontbreekt in hs. — **Bellaert [1485]**, fol. i2rb: ghedaen had

3. Hs.: of — **Bellaert [1485]**, fol. i2va: om

4. Et lors quil leut *plainte* et regrettee moult longuement Il sexcusa deuant tous de la promesse que faitte lui auoit de retourner par sa cite de lennos. disant quil nauoit pas tenu a lui et que le dieu des vens en estoit coupable / Et de ce [105r] en prinst Il pour tesmoingnaige. hercules. theseus. mopsius argos le bon maronnier et plusieurs autres lesquelz sauoient tresbien comment Il auoit propose daller en lennos en retournant de son entreprinse de colcos pour veoir ceste noble dame Et comment les tourbillons du vent len auoient oultre son gre destourne /

5. Ontbreekt in hs.

6. Dit is afwijkend van middeleeuwse teksten, waarin (schijn)doden juist overboord gezet worden.

7. Mais finalement quant medee apperceut la maniere de Iason elle lui prinst a demander que lui prouffitoient ces larmes et telles excusacions puis lui dist / Certes Iason Il mest aduis que vous auez mieulx couraige de femme que domme et que mestier nestoit de tant plourer ne regretter vne dame qui se estoit desesperee / mais trop bien pour vostre honneur et pour les biens quelle *vous* puet auoir fais et en compassion de noblesse vous le ferez adouber pour lempporter en vostre pays / et la vous le ferez bien richement et honnourablement sepulterer comme en tel cas puet appartenir.

Mit de waerden ende onderwusinghe der see
der medea wart den durc vā iason haer
vuent slichende Ende medea ende de oude bereed
de slachtaem alst punt gaf Ende leydet vp een zn
de mit zyn concludie ghebbaden vp troet des
anderdaerho iason gheboot tsnp tonthancherent
en noth sint duuende in de zee een zedertutson
der eenighe men te maectie vā eenighe anctuer
waerdus om te vertelle argos de goede snper
leydese doer de zee end doer am soe dat huse
broch vp de ppste maent vā dat zn vort munn
domē sbruden in de selfde haue ne daer zn vort
voet Om tselc alle die daer ontrent woenden
zee verblit waerē Ende an dander zude iason
ende alle die vā den strepe ter stont als zn zaghe
ende bekenden de haue ne de haue ne daer zn in
soe laghe met ghebbeest hadden begomme te sin
ghen louende den gode dat zn ontromē waeren
tot haer eere de vreesen en laste daerzn in ghe

Als dese heere lande sbrēne de Quest hadde
stare daer an de hemel de nacht was lustich
de zee zacht dus bleue de heere desen nacht in
tfnp sonder vp flant te ghaen Ende des ander
daerho vrouch serde iason tot pelcus en liet
hem beten zyn romste Theseus was de ghene
die daer ghing Ende hi vāt pelcus in een
stus ghenoeit elsee die daer goet rhuē maerte
mit sin wif rpruam die nōme rmbē en waer
de vā iason meūnaer te boete dan vā sin

M It de woerden ende onderwijsijnghe der scoender Medea wart den druc van Jason, haer vrient, slichtende.¹ Ende Medea ende de oude bereedden² tlichaem alst punt gaf³ ende leydent up een zijde mit zijn coninlicke ghewaden.⁴ Up tcort, des anderdaechs Jason gheboot tscip tonthanckerene ende noch sint drivende⁵ in de zee een zeker tijt sonder eenighe mencij te maecken van eenigher aventuer waerdich om te vertellen, Argos, de goede scipper, leyddese doer de zee end doer arm⁶ soe dat hijse broch up de .xx.ste maent van dat zij uuyt Mirmidonien schieden in de selfde havene daer zij uuyt voeren, om twelc alle die daer ontrent woenden zeer verblijt waeren.⁷ Ende an dander zijde Jason ende alle die van den scepe, ter stont als zij zaghen ende bekenden de havene⁸ daer zij in soe langhe niet gheweest hadden, bego[nn]en⁹ te singhen, lovende den goden dat zij ontcomen waeren tot haerer eeren de vreesen ende lasten daer zij in gheweest hadden.¹⁰

A ls dese heeren landen, schenen de starren claer an den hemel, de nacht was lustich,¹¹ de zee zacht, dus bleven de heeren desen

1. slichtende: minder(end) — [Gr 128v] [P 16.14] **P**Ar les parolles et remonstrances de la belle medee le dueil de son amy Iason cessa petit a petit

2. bereedden: verzorgden

3. alst punt gaf: zoals het betaamde

4. Et medee avecques la vielle quant elle veirent leur point prindrent a enseuelir le corps de la royne ysiphile de lennos puis le misrent dunepart avecques ses atours royaulx.

5. noch sint drivende: daarna nog varend

6. arm: zeearm(en)

7. Quen feray le long compte le lendemain Iason commanda de desancrer dillec et fut de puis en la mer vaulcrant encoires par certaines Iournees / mais en la fin sans faire autre mencion dauenture quelconque destre digne de ramener a memoire argos le bon maistre maronnier singla tant par mers / par gouffres et par flots que au vingtiesme moys apres leur *partement* de mirmidoine Il arriua au propre haure dont Il estoit parti / Pour laquelle venue les manans et habitans de celle contree de grece en furent tous tant Ioyeux que plus ne pouoient /

8. Hs.: de hauene de hauene (dittografie)

9. Hs.: begonnnen

10. Et dautre part Iason et tous ceulx [105v] de sa nef Incontinent quilz orent choisi et recongnu le port dont Ilz estoient si long temps auoit partiz *encommencerent* a chanter moult haultement en loant les dieux de ce quilz se retrouuoient Illec eschappez de tant de dangiers et perilz a leur honneur / a leur prouffit et en tresgrant triumphe de victoire.

11. lustich: aangenaam

doot Ende als pelcus theseus bekende ghing hi
 hem te ghens hem beduzende groete eer Ende
 vrachde hem om meumac Ende theseus vertel
 de hem een deel va de nyemac va iason Ende
 hi sonder vander auctuer die hi in rolcos ghad
 had Ende hoe dat hi met hem bracht tynstic vlics
 dat guldm was Ende dat hi ghelant was te ha
 ninin va sesnere Ende dat hi mit dese rerser
 reghen had de meeste eer die ridde veruyghen
 morbt **O**et vertelde hi hem hoe hi mit hem brocht
 des romms dochter va rolcos die zoe scoen was
 en wytgheno me was dat mit redenen in als al
 len andere boue ghing alle pelcus hoerde dese
 meumac verticlic was zoe verflaghen dat al zyn
 bloet veranderde noch tans toechde hi maner hi
 blustrape wat hi seyde tot den romme **E**son en
 liet hem weten de goede meumac dat zyn zoen
 ghetome was Ende hi vergade de edelen bur
 gheren roeplunde vrouwe en ionck va der stat
 en ghelepedese iason te ghemoete in seer scoeder
Als de roemst vanden vromē **C**ordmācāc
 iason ghebbete was daer ontrent eldica
 ludi was broic int wytgaen va den strepe iason
 ende hercules ghinghe eerst wyt ende daer nae
 mopsus den noch een ander ridde die voer
 iason droeben t guldm vlics in teylene de
 vutoeren mit de stont medea die tostelie ghe
 chert was **E**n was tussche twee been ghedert die

nacht in tscip sonder up tlant te ghaen.¹ Ende des ander daechs vrouch sey[n]de² Jason tot Peleus ende liet hem weten zijn comste.³ Theseus was de ghene die daer ghing, ende hij vant Peleus in een stat ghenoeemt Elsebee, die daer goet chier maecte mit sijn wijf Cypriane, die nymmermeer en waende van Jason nieumaer te hoeren⁴ dan van sijn [128r] doot.⁵ Ende als Peleus Theseus bekende, ghing hij hem teghens, hem bewijzende groete eere, ende vraechde hem om nieumaer.⁶ Ende Theseus vertelde hem een deel van de nyemaren van Jason, ende bij sonder vander aventuer die hij in Colcos ghehad had, ende hoe dat hij met hem bracht trijcke vlies dat guldin was, ende dat hij ghelant was ter havenen van Sescieren, ende dat hij mit deser reyse vercreghen had de meeste eer die ridder vercrighen mocht.⁷ Oec vertelde hij hem hoe hij mit hem brocht des conincs dochter van Colcos, die zoe scoen, wijs ende uuytghenomen was dat mit redenen⁸ in als allen anderen boven ghing.⁹

Als Peleus¹⁰ hoerde dese nieumaer vertrecken, was [hij]¹¹ zoe

1. [Gr 129r] AV point que argos arriua en ce port les estoilles apparoient largement ou ciel / la nuit estoit bien douce et la mer paisible Et a ceste cause les cheualiers gregois demourerent Illec celle nuit sans prendre terre.

2. Hs.: seyde — **Bellaert [1485]**, fol. i2vb: sende

3. Et le lendemain au plus matin Iason enuoya signiffier sa venue a peleus /

4. dan van sijn [128r] doot: toevoeging van de vertaler

5. Theseus y ala si trouua peleus en vne cite nommee elsebee qui la se donnoit du bon temps avecques sa femme qui sappelloit cipriane et ne cuidoit Iamais ouyr parler de Iason

6. Et quant peleus recongnut theseus Il lui ala au deuant et lui fist tresgrant honneur puis lui demanda de toutes nouvelles /

7. Adont theseus lui prinst a racompter vne partie des nouvelles de Iason Et par especial lui racompta laduenture quil auoit faite en colcos et comment Il en auoit rapporte le riche et noble veurre dor et quil estoit arriue au port de sescire et quil auoit avecques lui le veurre qui estoit le plus bel *et* le plus noble Ioyau que Iamais eust veu /

8. mit redenen: terecht, redelijkerwijs

9. *Après* lui dist quil auoit *conquête* en ce voyage le plus *grant honneur* que Iamais cheualier peust acquerre / Mesmement lui racompta comment Il ramenoit avecques lui la fille du roy de colcos qui tant estoit saige belle *et* *excellente* quen toutes qualitez elle pouoit selon raison estre tenue pour la plus *acomplie* dame du monde /

10. De vertaler negeert “Le noble cheualier” (de edele ridder) in de brontekst, welke lovende omschrijving (eveneens) ontbreekt in de autograaf.

11. Ontbreekt in de vertaling die hier te woordelijk is — **Bellaert [1485]**, fol. i2vb: Als pe<+leus> [I3ra] <+dese> nyeumaer <+hoerde> vertrecken was <+hij> soe

verslaghen dat al zijn bloet veranderde.¹ Nochtans toechde hij manier van blijscapen, want hij sey[n]de² tot den coninck Eson ende liet hem weten de goede nieumaer dat zijn zoen ghecomen was, ende hij vergaderde de edelen, burgheren, coepluyden, vrouwen en[de] joncfrouwen vander stat ende gheleyddese Jason te ghemoete in seer scoender ordinancien.³

Als de coemst vanden vromen Jason gheweten was daer ontrent, elckerlijck was vrolic.⁴ Int uuytgaen van den scepe Jason ende Hercules ghinghen eerst uuyt ende daer nae Mopsius ende noch een ander ridder, die voer Jason droechen tguldin vlies in teykenen der victorien, [...] ⁵ mit de scone Medea, die costelic ghechiert was, ende was tusschen tweeen heeren gheleyt, die [128v] ⁶ scone was als den dach, ende daer nae volchden ⁷ alle dander in scoender ordinancien.⁸ Als Peleus ende de edelen van sijn gheselschap saghen tguldin vlies dat zoe rijckelic was, ende de groete scoenheit van Medea, waeren zijns al verwondert ende deden hem eer int welcoem, alst betaemt, ende leyden zoe Jason mit groeter glorien in de stat Elsebee, daer zij die

verslaghen [...] — de handgeschreven toevoegingen staan in het exemplaar Rosenwald Collection 490.

1. Le noble cheualier peleus oyant telles nouvelles racompter fu au cuer si presse que le sang lui mua par toutes les vaines du corps /

2. Hs.: seyde — **Bellaert [1485]**, fol. i3ra: sende

3. Toutefois Il fist semblant den estre Ioyeux a merueilles. Car Il enuoya par deuers [106r] le roy eson noncier ces bonnes nouvelles / puis assembla les nobles les bourgeois les marchans les dames et les damoiselles de la cite et les mena en moult belle ordonnance audeuant de Iason.

4. [Gr 129v] **Q**uant la venue du preu Iason fu sceue en celle contree chascun encommenca de faire moult grant chiere — Iedereen was vrolijk omdat de rechtmatige troonopvolger behouden teruggekeerd was.

5. Hiaat, waarin verteld wordt dat de drie tongen van de draak alsook de poten en de hoornen van de stieren in triomf voor Jason worden uitgedragen.

6. Hs.: die [128v] die (dittografie)

7. Hs.: voelden

8. Au descendre de la nef Iason *et* hercules yssirent les premiers et apres eulx suruindrent mopsius et vng autre cheualier de grece qui portoient deuant Iason le riche veaurre dor en signe de triumphe et de victoire les trois langues du merueilleux dragon les Iambes et les cornes des deux espouentables toreaux / Et tenoient par les bras la noble medee qui estoit richement atournee et belle comme le beau Iour Et puis tous les autres cheualiers et nobles hommes gregois suiuoient /

Die stont was als den dach Ende daer naebordden
 alle dander in scoender ordmānen alle pdaus en de
 edelen vā sin gheselschap saghen tegulden vlic dat
 zoe indelic was Ende de groete scoenheit vā medea
 was zno al verbondeit ende deden hē een mit
 welcom alst betacmt Ende leyden zoe usen mit
 groeter ylouen in de stat elsebee daerz n die nacht
 in rusten En sander dat cho seyde zn vā daer ende
 ghinghē tot puitaquo daer de rommich Esen bp
 die tūt hē hult om dat daer goede lucht was
 Ende daer ontrent zeer wel te iaghen was

Puitaquo was een zeer scoen ende stanc castel
 staende bp een riuier zeer loopende ronds
 staetel Ende vor vast ontrent mit scoene fortif
 ten beleghe ende vurcht baer die goede rommich
 was zeer vablit ende sonder rede mit als hē
 vernā sin hant lunt iason de scoent medea tanc
 lie vlic vā goude de tonghen vā den duetli de
 beent ende hoerē vā de stuerē vort rolos dus
 om een yghelut te voldāen als hē den rommich
 zno vader de reuēen ghedaen had ende den
 andere edelen bettelde hē openlic in de zacl
 dat hē nēmermeer te bouē gheromē en daer vā
 zn vpsēt en had ghetweest den ract hystant en
 hulp vā mede die daer te ghenboedich was
 En hū om soe heb ir versacēt de minne van
 minder vron mēro Ende heb dese vron belact
 haer mā te wesen en haer die naer dus vord

nacht in rusten.¹ Ende sander daechs sceyden zij van daer ende ghinghen tot Pintaquo, daer de coninck Eson up die tijt hem hielt om dat daer goede lucht was, ende daer ontrent zeer wel te jaghen was.²

PIntaquo was een zeer scoen ende starc casteel, staende up een rivier, zeer loopende rondom [tc]asteel,³ ende ooc wast ontrent mit scoenen foreesten belegghen⁴ ende vruchtbaer.⁵ Die goede coninck was zeer verblijt, ende sonder reden niet, als hij vernam sijn lieve kint Jason, de scoene Medea, trijcke vlies van goude, de tonghen van den draeck, de beenen ende hoerenen van de stieren uuyt Colcos.⁶ Dus om een yghelic te vold[o]en,⁷ als hij den coninck, sijn vader, de reverencij ghedaen had ende den anderen edelen, vertelde hij openlic in de zael dat hij nemmermeer te boven ghecomen en waer van sijn upset, en had gheweest den raet, bijstant ende hulp van Medea, die daer teghenwoerdech was, “ende hier om soe heb ic versaect de minne van mijnder vrou Mirro ende heb dese vrou beloeft haer man te wesen en[de] haer dienaer.⁸ Dus wil [129r] icse trouwen ten eynde van drie daghen.⁹ Dus biddic allen edelen mannen ende joncfrouwen dat zij

1. Incontinent que peleus et les gentilz hommes de sa route veirent le noble veaurre tant riche *et* la grande beaulte de medee Ilz en furent *tous* esmerueilliez Ilz leur firent la reuerence tout premierement Et a moult grant honneur et gloire Ilz menerent Iason a elsebee la cite ou Ilz seiournerent celle nuit /

2. Et le lendemain Ilz partirent dillec et sen alerent a pintaquo ou le roy eson seiournoit adont / pour tant que celle place estoit assise en moult bon air et a lenuiron auoit grant deduit de chasse et de venerie a merueilles.

3. Hs.: tscasteel

4. belegghen: omgeven

5. [Gr 130r] **P**Intaquo estoit vng moult beau chasteau et fort seant sur vne grosse riuere large et radement courant qui lauironnoit tout alentour / Et avecques ce estoit auironne de belles et profondes forestz / de bonnes terres gaingnables et praeries a plente /

6. Certes le bon roy fu moult resiouy et non sans cause quant Il apperceut son noble filz Iason et la belle medee sa dame / le riche veaurre dor / les trois langues du dragon / les cornes et les Iambes [106v] des deux merueilleux toreaux — uuyt Colcos: toevoeging van de vertaler.

7. Hs.: voldael: tevreden stellen — **Bellaert [1485]**, fol. i3rb: voldoen

8. Pour *contenter* chascun *quant* Il ot fait la reuerence au roy son pere / et aux autres nobles Il declaira tout plainement en salle que Iamais Il ne fust venu a chief de celle conquete neust este par le conseil / aide et adrece de medee qui la estoit *presente* Et pour ce dist Il Iay renoncie a lamour de ma dame mirro et ay promis a ceste dame que elle sera ma compaignie /

9. Si la vueil espouser et prendre a femme au chief de trois Iours /

iese trouwe ten eynde van die daghe dus bid die
 allen edelen manen ende ioneff dat zyn haer eer
 doen als betraemt teender edelic vrou als zyn
Als pelcus verstaet had dat de scoene medea
 de zaerli was dat hy van sijn vpsiet tehoue
 ghecomt was sonder sorghe van sijn Ende dat
 hy sonder haer hulpe doot ende verflomte waer
 verandede hy sijn verbe en wart bleek als asfibe
 maer hy als de wuise liet de woerden vatic maer
 om iason alint m vrasap tonderhoude seyde hy
 tot iason dat hy an nam al den last en zorghe te
 doen bereyde al dat tot sinder feeste behouue
 lichefesen soude Ende dat hy sijn vruende ende
 maghe ouer al soude bidden dat zyn wulde come
 onder al iason sende theseus ende mopsius ter
 hauinty Ende beual hem dat zyn thuchtem der
 edelic romghinne yfiphile teelic aciden soude
 alst betemende tvelc de tbee riddere mit goeder
 harte deden ende brochtense heelic ter aciden
 Om onse maten te witen cyprane pelcus wuf
 had den last van medea te bekraen tot datse iason
 trouwe soude poluy rastor ende nestor mit veel
 heen quatme te pmtaquo iason troude medea
 nae de wet van gredie vp die tuit mit groeter
 eer en vaticdortheit de feeste was stadich ende
 oueruloyt Ende daer was vake vol op en oetmole
 onaloeelic ghedient maer als van de gberichte
 die daer vatic of dier gbelic daer vol of vlonghe

den
 en de
 late dat
 medea
 er mit
 mit
 de magt
 er ende
 sonder
 st vras
 ar rastor
 roudo
 in fouel
 ommele
 als hy
 dea toue
 vrasch de
 okos die
 rommele
 ude den
 de zaer
 vrasch
 stant en
 er vras
 in vras
 ou beloff
 me vras

haer eer doen als tbetaemt eender edelre vrou, als zij is.”¹

Als Peleus verstaen had dat de scoene Medea de zaeck was dat hij van sijn upset te boven ghecomen was sonder sorghe van sijn lijff, ende dat hij sonder haer hulp doot ende verslonnen waer, veranderde hij sijn verwe en[de] wart bleeck als assche, maer hij, als de wijse, liet de woerden vaeren.² Maer om Jason altijd in vrinscap tonderhouden seyde hij tot Jason dat hij an nam al den last en[de] zorghe te doen bereyden al dat tot sijnder feesten behouelic wesen soude, ende dat hij sijn vrienden ende maghen over al soude bidden dat zij wilden comen.³ Onder al Jason sende Theseus ende Mopsius ter havenen ende beval hem dat zij tlichaem der edelre conighinne Ysiphile eerlic aerden souden alst betaemde, twelc de twee ridderen mit goeder harten deden ende brochtense heerlic⁴ ter aerden.⁵

Om onse materie te corten, Cypriane, Peleus wijf, had den last van Medea te bewaeren tot datse Jason trouwen soude.⁶ Polux, Castor ende Nestor mit veel heeren quaemen te Pintaquo.⁷ Jason troude Medea nae de wet van Griecken up die tijt mit groeter eeren en[de] waerdicheit, [...].⁸ De feeste was stadich ende overvloyt,⁹ ende daer

1. Sy prie a tous nobles hommes et autres dames et damoiselles que chascun lui face honneur comme a noble dame appartient que len face.

2. [Gr 130r] **Q**uant peleus ot entendu que la belle medee auoit este cause que Iason estoit venu audessus de son *entreprinse* sans dangier de mort et que sans la bonne ayde delle Il estoit mort et deuore Il *changa* couleur et *deuint* tout mort et *comme* bien aduise Il ne releua point la parole /

3. mais pour tousiours tenir Iason en amour Il lui dist que Il *entreprenoit* la charge de prepparer tout ce qui necessaire estoit a faire sa feste Et en oultre quil enuoyeroit prier ses parens et amis pour y estre /

4. heerlic: eervol

5. Entre ces choses le preu Iason enuoya theseus et mopsius au port de sescire et leur encharga moult expressement quilz alassent faire enterrer en toute solempnite et reuerence la noble royne ysiphille / Les deux cheualiers y allerent de bon cuer et se acquitterent de celle charge /

6. Pour abregier listoire cipriane ot en garde la belle medee Iusques au Iour que Iason auoit ordonne pour lespouser /

7. Castor Polus *et* honnestor auецques plusieurs riches ducs vindrent a pintaquo

8. Hiaat, waarin verteld wordt dat Jason Medea alle mogelijke eer bewees — Iason espousa la belle medee selon la loy de grece pour ce temps a moult grant honneur et reuerence / car Il lui en fist autant que dame pouoit receuoir /

9. was stadich ende overvloyt: duurde lang en was uitbundig

maer pelus optant ende sin dorhten o dmitende
groete ro schelheit Ende pelus o dmitende de feeste
zeer vertuende rinkelic vā al datter behoufeln
Was desen dach liet in dansen singhe en ghehoufeln
tot den mont Ende snache iason en medea shepe
tegender Ende dese feeste duide xv. daghe lang
Ende gheduerende dese feeste tdedel en rinkelic
harst vā goude hring in een zael mit ghesicht
vā al de werelt Ende mochten romen alle de
werelt de vanden alst deden want dier quante
heel vā vane diet mit groeten vorder bezaghen
in zoe groeten ghetale ghelint een pinte
ghelieft had doer veltre zachte iasono fame
zeer vits in veel lantschap doer zyn groete vro
mtheit ende vitorie die hy ghehad had

Uyt eynde vanden xv. daghen vā deser
delic feesten als de heeren ghemeynlic
thyns waert sonder vane iason en hercules de
denke vergaderen Ende zay hem lunde vertelde
de ruidheit die de romme leomdon vā troe
en iason ghedaen had ende sin gheselle he
weyghende zoet water en vtaelge om hant
ghelt doer vloet zyn zoe danghde last ghelede
hadde als in serghen vander doot de pinte
ende heere ghemeyn vā guedre hoorende de
groete rucht vā iason en hercules leboeden
en zborie dat zy dat ongeluc vrelie soude
want zy wach frap harestich en vriet ter vradic

was van als vol op ende over[v]loedelic¹ ghedient.² Maer als van de gherechten die daer waeren of dier ghelijc, daer wil ic of zwijghen, [129v] maer Peleus, Cypriane ende sijn dochteren ordineerden groete costelicheit, ende Peleus ordineerde de feeste zeer uuytnemende [ende]³ rijckelic van al datter behoufelic was.⁴

Desen dach leet in dansen, singhen ende ghenouchten tot den avont, ende snachs Jason ende Medea sliepen tegader.⁵ Ende dese feeste duerde .xv. daghen lang, ende gheduerende dese feeste [te]del⁶ en[de] rijcke vacht van goude hing in een zael int ghesicht van al de weerelt,⁷ ende mochten commen alle de weerelt de⁸ wilden, alst deden, want daer quamer veel van varren, diet mit groeten wonder bezaghen, in zoe groeten ghetale ghelijct een prinsesse⁹ gheweest had, doer welcke zaeck Jasons fame zeer wies in veel lantscapen doer sijn groete vromicheit ende victorij die hij ghehad had.¹⁰

U Pt eynde vanden .xv. daghen van deser edelre feesten, als de heeren ghemeenlic thuys waert souden varen, Jason ende Hercules dedense vergaderen, ende daer zij hem luyden vertelden de rudicheit¹¹ die de coninck Leomedon van Troyen Jason ghedaen had ende sijn ghesellen, hem weygherende zoet water ende vitaelge om

1. Hs.: ouerloedelic

2. La feste y fut noble belle et planiere et si fut plentureusement serui de tous biens

3. Ontbreekt in hs.

4. [107r] Mais des metz et entremets dont len seruy a ceste feste ne feray aucune mencion Ainchois vueil bien dire que pelleus cypriane et ses filles y firent tresgrans pompes Et peleus ordonna cellui conuiue moult somptueulx et riche de viandes et de beuraiges

5. Ce Iour se passa et la feste en dansses carolles et esbatemens et vint le soir puis la nuit que Iason et medee coucherent ensemble /

6. Hs.: tdedel — **Bellaert [1485]**, fol. i3va: tedel

7. al de weerelt: iedereen

8. de: die

9. prinsesse: grapje [?] van de vertaler, in de brontekst staat: processie.

10. Toutteffois celle feste fu celebre par quinze Iours routiers Et durant toute celle feste le noble et riche veaurre dor fu ordonneement pendu en vne salle a la veue de tout le monde / Et la le pouoient venir veoir vngs *et* autres qui le regardoient *par* moult grant admiracion et y venoient gens de loings et de pres en telle multitude que ce sembloit vne droite procession / pour laquelle cause Iason fu merueilleusement renomme en mainte contree pour son hault vasselaige et pour celle tant glorieuse conquete.

11. rudicheit: botte onbeschoftheid

Dese belofte belofte onderlinghe ghedaen ghedaen
 zn argos beuel toe te machie hondert scepen van oer
 loghen om l' dufent manne te voere voer troepen
 of te musten xl' dufent argos die hem voel ver
 stont nam den last an Ende beloefde dat alle
 dese scepen binnē die iere beuet souden voesen
 En als zn ten slot ghenome hadden vp alle
 dese matene En als zn medea alle deer en te
 uertuut ghedaen hadde die zn mochte stonde
 zn va daer ende erl toech tot zinnē lande En
 litten iason en medea daer mit milt andere
 in haer rusten en payse

Pleus toech in de stat van elgebet die zinn
 hart soe vol dinc had en mit om dat
 hi iason die zacht was in eer En dat hi
 met en voest hoe hi en soude doen sterue En
 iason die gheen ding anders en dorchte dan
 zinn ghenouche te want liet pelus noch
 regere trouwende En iason quet hem soe
 van zinn scult tegens medea dat zn van hem
 outfing een ston zoen die ghenome waert
 iason als zinn vader de coninc oethes vader
 van medea qua doe te puntaquo mit een huy
 melic gheselschap en rlym als die medea zeer
 lief had En als hi voest de groete eer die ia
 son haer ghedaen had wat hi sunder te vre
 den Ende sonderwet miet te doch leede hi

medea
 seste
 elen
 enouche
 a shope
 lang
 enstie
 elstie
 de
 quande
 aghen
 nisse
 o fame
 ete dro
 d
 desere
 cenbr
 als de
 vertelle
 va tro
 lle he
 in haer
 ghelede
 princen
 inde de
 elocfey
 te soude
 te vande

haer ghelt, doer twelc zij zoe danighen last gheleden hadden als in sorghen vander doot.¹ De princen ende heeren ghemeen² van Griecken hoorende de groete clachten van Jason ende Hercules, beloefden ende zwoeren dat zij dat ongeluc wreken soudent, want zij waeren scarp, haestich ende wreet ter wraeck.³ [130r] Dese belofte onderlinghe ghedaen, ghaven zij Argos bevel toe te maeken hondert scepen van oerloghen om .L. dusent mannen te voeren voer Troyen of te minsten .XL. dusent.⁴ Argos, dies hem wel verstont,⁵ nam den last an ende beloefde dat alle dese scepen binnen drie jaeren bereet soudent wesen.⁶ Ende als zij een slot ghenomen hadden up alle dese materie, ende als zij Medea alle deer⁷ ende reverencie ghedaen hadden die zij mochten, sceyden zij van daer ende e[lc]⁸ toech tot zijnen lande, ende lieten Jason ende Medea daer mit malc anderen in haer rusten en[de] payse.⁹

P Eleus toech in de stat van Elzebee, die zyn hart soe vol drucs had ende mit¹⁰ om dat hij Jason dus zach wassen in eer, ende dat hij

1. [Gr 131r] [P 16.16] AV chief de quinze Iours et de la haulte solempnite de ses nopces comme les nobles princes barons et nobles hommes fussent sur le point de retourner en leurs maisons Iason et hercules les assemblerent et la leur fu compte la rudesse que le roy laomedon auoit faicte a Iason et aux cheualiers de sa compaignie en leur refusant eaue douce et viures pour leurs deniers / pour laquelle cause Ilz auoient este en tel dangier comme en peril de mort.

2. De princen ende heeren ghemeen: Alle prinsen en heren

3. Adont les princes et barons de grece oyans la grant douleance de Iason et de hercules prestement creanterent et promirent quilz vengeroient celle faulte et Iniure / Ilz estoient aspres / chaulx et hastifs en vengeance

4. Et apres ces conuenances ainsi faittes / Ilz donnerent charge a argos de faire et mettre sus Iusques a cent nefz de guerre pour mener cinquante mille hommes deuant troies ou au moins quarante mille

5. dies hem wel verstont: die dat aan kon

6. [107v] Argos qui moult estoit duit de telle besoingne entreprinst celle charge / et leur promist que dedens trois ans tout cellui nauire seroit prest pour sen aidier

7. deer: de eer

8. Hs.: ecl

9. Et quant Ilz orent prins vne conclusion sur toutes ces choses et quilz orent a medee fait toute honneur et la reuerence du monde par trait de temps Ilz partirent tous dillec et retournerent chascun vers sa contree en laissant Iason et medee en leur requoy.

10. mit: ook, mede

niet en wist hoe hij en ¹ soude doen sterven. ² Ende Jason, die gheen ding anders en dochte dan zijn ghenouchten te nemen, liet Peleus noch regieren tconincrijck. ³ Ende Jason queet hem zoe van zijn scult tegens Medea dat zij van hem ontving een scoen zoen, die gheuoemt waert Jason als zijn vader. ⁴

De coninck Oethes, vader van Medea, quam doe te Pintaquo mit een heymelic gheselschap ende cleyn, als die Medea zeer lief had. ⁵ Ende als hij wist de groete eer die Jason haer ghedaen had, was hij sijnder te vreden, ende sonder yet meer te doen keerde hij [130v] weder vrolic tzijnen lande. ⁶

Niet lange hier nae de bewaerster van Medea wart zieck ende starf. ⁷ Maer als zij sterven soude, leerdese Medea veel nigromancien ende veel ander cunsten daer zij zeer in gheleert was. ⁸ Onder ander zij leerde haer een cunste daer men oude luyde jong mede maecte als in den punte van .XXXIJ. jaeren, maer haer leven en mocht niet verlanght wesen, al ghecregen zij tscijnscel ⁹ vander juecht ende de crachten. ¹⁰

1. en: hem

2. [Gr 131v] [P 16.17] **P**elleus sen ala a elsebee et emporta du dueil et de layr en son couraige plus que mestier ne lui fust pour tant quil veoit Iason ainsi triumphe et quil ne sauoit comment le faire mourir

3. Et Iason qui nentendoit qua prendre son plaisir lui laissa encoires gouverner le royaulme

4. et se acquitta du deu de mariage enuers la belle medee en telle facon que de lui elle concept vng moult beau filz dont au chief de neuf mois elle se deliura et fut appelle Iason comme son pere /

5. Le roy oethes pere de medee vint lors a pintoago a priuee mesgnie et petite compaignie comme celui qui aymoist medee ainsi que le pere ayme son enfant.

6. Et quant Il sceut le grant honneur que le preu Iason lui auoit fait Il se contenta de lui et de sa fille / et sans autre chose exploier Il retourna en son pays moult loyeulx.

7. Si ne demoura gaires apres ces choses ainsi aduenues que la vielle maistresse de la belle medee rendy lame /

8. mais quant vint a larticle de la mort elle apprint a medee grant partie de lart de nigromancie et de plusieurs autres sciences ou elle estoit moult experte

9. tscijnscel: het uiterlijk

10. Si lui enseigna entre autres sciences vng art pour faire vielles gens deuenir Iennes comme de laage de .xxxii. ans / mais la vie et leur destinee de mourir ne pouoit a Icelles gens estre ralongiez par la vertu de celle science ne autrement pour tant que cest vne predestinacion naturelle./

weder vrolic zinnē lande. Mit lange hiege de be
 waerster vā medea wort zick ende starf. Maer als
 zyn steun soude leide se medea veel nigromantie
 ende veel ander runsten daer zyn zett in gheleat
 was. Onder ander zyn leide haer ten runste daer
 men oude lynde jong mede maecte als in den
 punte vā xxxij ralle maer haer leue in morst
 mit verlanget velen al gheuege zyn isronsel
 vader nucht en de rachten.

¶ Hoe medea verheide in de punte vā
 xxxij ralle den rommel en vū peles doot

